

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI
Yüksek Lisans Tezi

**KINIK (BİLECİK- PAZARYERİ) ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN GEÇMİŞTEN
GÜNÜMÜZE TEKNİK VE TEKNOLOJİK AÇIDAN GELİŞİM SÜRECİ**

Hazırlayan
Saadet MEKE

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Serap SAVAŞ IŞIKHAN

İZMİR- 2019

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Kınık (BİLECİK- Pazaryeri) Çömlekçiliğinin Geçmişten Günümüze Teknik ve Teknolojik Açıdan Gelişim Süreci**” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

10 / 06 / 2019

Saadet MEKE

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün / / tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği' nin maddesine göre Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Saadet MEKE' nin “**Kımk (BİLECİK- Pazaryeri) Çömlekçiliğinin Geçmişten Günümüze Teknik ve Teknolojik Açıdan Gelişim Süreci**”konulu tezi incelenmiş ve aday / / tarihinde, saat’da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna oy ile karar verilmiştir.

BAŞKAN**ÜYE****ÜYE**

ÖZET

İnsanoğlunun temel ihtiyaçlarını üretmeye başladığı dönemlerden itibaren başlayan seramik eşya yapımı, günümüze kadar gelişerek hem bir endüstri hem de bir sanat dalı olmuştur. Toprak sanatlarından olan çömlekçiliğin geçmişi binlerce yıla yayılmaktadır. Bilecik ilinin Pazaryeri ilçesinin Kınık Köyünde çömlekçilik yaklaşık 140 yıl önce başlamıştır. Kınık köyünün yakınlarında bulunan dağın eteklerinden alınan kil geleneksel yöntemlerle işlenerek farklı birçok kullanım eşyası üretilmiştir. Kınık köyünde 1984 yılına kadar çömlekçi atölyelerinde mevsimine göre ilkbahar da saksılar, yaz aylarında testiler, sonbahar da küpler, çanaklar, çömlekler ve güveçler üretilmiştir. Ayrıca mumluk, vazo, tuzluk, kül tablası, dümbelek ve künk(su borusu) vb. üretilmiştir. Kınık'ta çömlekçi atölyeleri geçmişe nazaran azalarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Bu çalışmada Geleneksel Kınık çömlekçiliğindeki ve günümüz Kınık çömlekçiliğindeki tarihi, üretim teknolojisi, dekor teknikleri ve günümüze kadar çömlekçilikte yaşanan değişim ve nedenleri araştırılmıştır.

Geleneksel el sanatlarımızın günümüzde birçoğunun yok olmuş ya da olmak üzere olduğu bilinmektedir. Bu açıdan bakıldığında aslında geleneksel Kınık çömlekçiliği yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış olan el sanatlarımız arasındadır. Günümüz makineleşme endüstrisi nedeniyle üretilen cam, emaye, plastik, metal gibi ürünlerin işlevselliğinin ve kolay elde edilmesi, ürünlerin eski önemini yitirmesine neden olmuştur. Kınık çömlekçiliğinde teknik ve ürünler konusunda eski üretimlere göre azalma ve değişimler görülmüştür. Bu nedenle Kınık çömlekçiliğinin geleneksel dekor uygulaması ele alınarak dekoratif tasarımlar ortaya koymak amacıyla günümüz form anlayışına uygun tasarım ürünleri üretilmiştir.

ABSTRACT

The production of ceramic goods, starting from the periods when human beings started to produce basic needs, has evolved until the present and has become an industry and a branch of art. The history of pottery, which is an art of soil, has been spreading over thousands of years. Pottery production began in Kınık village of Pazaryeri district of Bilecik province about 140 years ago. The clay, taken from the skirts of the mountain near the village of Kınık, was processed with traditional methods to produce many different items of use. In the village of Kınık until 1984, the pottery workshops produced pots in the spring, jugs in the summer, cubes, bowls, jars and cassettes in autumn. Also candle holder, vase, salt shaker, ashtray, dümbelek and künk (water pipe) were produced. Pottery workshops in Kınık have decreased to the present day.

In this study, history, production technology, decor techniques and changes in pottery in Traditional Kınık pottery and today's Kınık pottery have been investigated.

It is known that many of our traditional handicrafts are now or have been lost. From this point of view, traditional Kınık pottery is among our handicrafts, which are faced with the danger of extinction. The functionality and easy acquisition of products such as glass, enamel, plastic and metal produced by today's mechanization industry caused the products to lose their former importance. Reductions and changes in the techniques and kınık products pottery compared to the old products were observed. For this reason, traditional decor application of Kınık pottery is designed and design products have been produced according to today's form approach in order to produce decorative designs.

ÖNSÖZ

“Kınık (BİLECİK- Pazaryeri) Çömlekçiliğinin Geçmişten Günümüze Teknik ve Teknolojik Açıdan Gelişim Süreci” başlıklı bu araştırmada amacımız, Geleneksel Kınık çömlekçiliğinde geçmişten günümüze yaşanan değişim ve nedenleri araştırılarak günümüz çömlekçilik üretimlerine yeni form önerileri sunmaktır.

Yaklaşık iki yıl çalışmalarımı sürdürdüğüm ve doğup büyüdüğüm şehirde bulunan Kınık köyü çömlekçiliği ile ilgili tez yazma fikrini veren, bu konu üzerinde çalışma imkânı sağlayan ve araştırmanın hazırlanma sürecinde her zaman görüş ve önerilerini benden esirgemeyen, bilgilerinden yararlandığım başta değerli ve saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Serap SAVAŞ IŞIKHAN, araştırma süreci içerisinde Kınık Köyünde konu hakkında bana yardımcı olan Sahi Çömlekçilik- Salim YAŞAR, Tarz Seramik- Osman MENTEŞ, Sep-Ser Sedef Seramik- Sabattin KUBAT, Çömlekçi Ustası Emin ASLAN ve Kınık'ta çömlekçiliği başlatan Şakir TÜRK'ÜN torunu Halil TÜRK, Bilecik Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi. Seramik Bölümü hocalarından Dr. Öğr. Üyesi Leyla KUBAT'a ve beni ben yapan maddi manevi destekleriyle her zaman yanımda olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Saadet MEKE

İZMİR-2019

İÇİNDEKİLER

KINIK (BİLECİK- PAZARYERİ) ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TEKNİK VE TEKNOLOJİK AÇIDAN GELİŞİM SÜRECİ

YEMİN METNİ	i
TUTANAK.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
FOTOĞRAF LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KINIK ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN KONUMU VE TARİHİ

1.1 Kınık Çömlekçiliğinin Coğrafi Konumu.....	3
1.2 Bilecik ve Kınık Çömlekçi Köyü'nün Tarihi.....	3
1.3 Kınık Çömlekçiliğinin Tarihi.....	4
1.4 Kınık Çömlekçiliğinin Üretim Teknolojisi	6
1.5 Dekor Teknikleri	16
1.5.1 Akıtma Dekoru	16
1.5.2 Şal Desenli Akıtma Dekoru.....	20
1.5.3 Selvi Dekoru (MACHO)	23

1.5.4 Kumlama ve Tutkal ile Dekorlama	29
---	----

İKİNCİ BÖLÜM

KINIK ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN GÜNÜMÜZDEKİ ÜRETİM TEKNOLOJİSİ, KULLANILAN DEKOR TEKNİKLERİ VE GELİŞİMİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

2.1 Kınık Çömlekçiliğinin Günümüzdeki Üretim Teknolojisi	32
2.2 Günümüzde Kullanılan Dekor Teknikleri.....	42
2.2.1 Akıtma Dekor	42
2.2.2 Selvi Dekor (MACHO)	44
2.3 Kınık Köyü Çömlekçiliğinin Gelişimine Yönelik Çalışmalar	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİ TASARIM UYGULAMALARI ve UYGULAMA AŞAMALARI

3.1. Yeni Tasarım Uygulamaları.....	55
3.2 Uygulama Aşaması.....	55
3.3 Uygulamalar	66
SONUÇ.....	77
KAYNAKÇA	78
USTALARIN ÖZGEÇMİŞİ.....	81
ÖZGEÇMİŞ	

KISALTMALAR

Dr. Öğr. : Doktor Öğretim

M.Ö: Milattan önce

M.S: Milattan sonra

Bkz: Bakınız

A.Ş: Anonim şirketi

San. Ltd. Şti: Sanayi ve ticaret limited şirketi

S: Sayfa

Üniv: Üniversite

Yük. Lis. Tezi: Yüksek Lisans Tezi

Cm: Santim

YY: Yüzyıl

Vb: ve benzeri

Vs: vesaire

YÖREX: Yöresel Ürünler Fuarı

BEBKA: Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı

EMITT: Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı

EXPO: Dünya Fuarı

XRD: X- ışını kırınım yöntemi

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: Bilecik Haritası. (https://www.google.com/search? Bilecik il haritası) ..	3
Fotoğraf 2: Köyün merkezinden bir kilometre uzaklıktaki toprağın çıkarıldığı yer (Saadet MEKE 2018)	7
Fotoğraf 3: İçerisinden Çamur Geçirilen İki Silindirli Makine (Saadet MEKE 2018)	7
Fotoğraf 4: Elektrikli tornada çömleklerin şekillendirilmesi. (KUBAT. Leyla, S.43)	11
Fotoğraf 5: Elektrikli tornada çömleklerin şekillendirilmesi. (KUBAT. Leyla, S.43)	12
Fotoğraf 6: Çömleklerin Şekillendirilmesinde Kullanılan deveboynu, dip demiri ve puçula. (Saadet MEKE 2017)	12
Fotoğraf 7: Akıtma Dekorlu Testi. (Saadet MEKE 2019).....	13
Fotoğraf 8 : Akıtma dekorlu saksı.(Saadet MEKE 2018).....	14
Fotoğraf 9 : Akıtma Dekorlu Çocuk Boduğu. (Saadet MEKE 2019).....	14
Fotoğraf 10 : Akıtma Dekorlu Sürahi.(KUBAT, Leyla S. 44)	15
Fotoğraf 11 : Akıtma Dekorlu Küp. (Saadet MEKE 2018).....	15
Fotoğraf 12 : Turnet Üzerinde Akıtma Dekor Uygulaması. (İŞCAN, Nejat. s.18)17	

Fotoğraf 13 : Turnet Üzerinde Akıtma Dekor Uygulaması. (İŞCAN, Nejat, s.18)	17
Fotoğraf 14 : Akıtma Dekorlu Sırlı baharatlık. (İŞCAN, Nejat. s.27).....	18
Fotoğraf 15 : Akıtma Dekorlu ve sırlanmış Kahve Fincanı. (İŞCAN, Nejat. s.26).	18
Fotoğraf 16 : Akıtma Dekorlu ve Sırlı Küllük. (KUBAT. Leyla, S.48).....	18
Fotoğraf 17 : Akıtma Dekorlu ve Sırlı Saksı. (Saadet MEKE 2017)	19
Fotoğraf 18 : Akıtma Dekorlu ve Sırlı Saksı. (Saadet MEKE 2017)	19
Fotoğraf 19 : Akıtma Dekorlu ve Sırlı Saksı. (Saadet MEKE 2017)	20
Fotoğraf 20 : Turnet Üzerinde Şal Desenli Akıtma Dekor Yapılmış ve Sırlanmış Ürün. (KUBAT. Leyla, S.47).....	20
Fotoğraf 21 : Şal Desenli Akıtma Dekor Yapılmış ve Sırlı Ürün. (İŞCAN, Nejat. s.28).....	21
Fotoğraf 22 : Şal Desenli Akıtma Dekor Uygulanmış ve Sırlı Çaydanlık.....	21
Fotoğraf 23 : Devetüyü Dekor Adı Verilen Akıtma Dekorlu ve Sırlı Saksı.....	22
Fotoğraf 24 : Devetüyü Dekor Adı Verilen Akıtma Dekorlu ve Sırlı Saksı.....	22
Fotoğraf 25 : Selvi Dekor Uygulanmış Ürün. (Saadet MEKE 2017).....	24
Fotoğraf 26 : Selvi Dekor Uygulaması(Saadet MEKE 2017)	24
Fotoğraf 27 : Kınık Odunlu Fırın. (Saadet MEKE 2017).....	27

Fotoğraf 28 : Odunlu Fırın İçerisine Ürün Yerleştirilmesi. (Saadet MEKE 2017) ..	27
Fotoğraf 29 : Odunlu Fırın İçerisine Ürün Yerleştirilmesi. (İŞCAN, Nejat).....	28
Fotoğraf 30: Kumlama ile yapılan dekorlama (Nejat İŞCAN s. 28)	29
Fotoğraf 31: Tutkal ile dekorlanmış ürünler (Leyla KUBAT s.49).....	30
Fotoğraf 32 : Kınık Toprağının Titreşimli Elekten Geçirilmesi (Saadet MEKE 2018)	33
Fotoğraf 33 : Kınık Toprağının Titreşimli Elekten Geçirilmesi ve borular ile havuzlara taşınması. (Saadet MEKE 2018)	34
Fotoğraf 34 : Pervaneli Karıştırıcı ve Filterpres’e Basma Makinası	34
Fotoğraf 35 : Filter pres makinası. (Saadet MEKE 2018)	35
Fotoğraf 36 : Silindirli Vals. (Saadet MEKE 2018)	35
Fotoğraf 37 : Günümüzde torna tezgâhında çömleklerin şekillendirme aşaması. Nazmi Ceyhan –Çömlek Ustası (Saadet MEKE 2017).....	36
Fotoğraf 38 : Günümüzde torna tezgâhında çömleklerin şekillendirme aşaması. Nazmi Ceyhan –Çömlek Ustası (Saadet MEKE 2017).....	37
Fotoğraf 39 : Çömlekçi Çarkında Şekillendirme. (http://www.kinikkoyu.info/2016.01.14/kinik-koyu-enstantaneler/nggallery/page/1)	37

Fotoğraf 40 :	Çömlekçi çarkında şekillendirme. (http://www.kinikkoyu.info/2016.01.14/kinik-koyu-enstantaneler/nggallery/page/1)	38
Fotoğraf 41 :	Çömlekçi Çarkında Kumbara Yapımı. (Saadet MEKE 2017)	38
Fotoğraf 42 :	Şekillendirilmesi Yapılan Kumbaraların Kuruma Aşaması.(Saadet MEKE 2017)	39
Fotoğraf 43 :	Pres Kalıp ile Yapılan Sütlaçlık Güveçler.(Saadet MEKE 2017)	40
Fotoğraf 44 :	Sütlaçlık Güveçlerin Sırlama aşaması. (Saadet MEKE 2018)	41
Fotoğraf 45 :	Pres Kalıp ile Yapılan Sütlaçlık Güveçlerin Sır Fırınından Çıkışı.(Saadet MEKE 2017)	41
Fotoğraf 46 :	Akıtma dekorlu testi. (Saadet MEKE 2017)	42
Fotoğraf 47 :	Akıtma dekorlu testi. (Saadet MEKE 2017)	43
Fotoğraf 48 :	Akıtma dekorlu saksı. (Saadet MEKE 2017)	43
Fotoğraf 49 :	Selvi dekoru uygulanmış testi. (Saadet MEKE 2017)	44
Fotoğraf 50 :	Eski medeniyetlerden uyarlanmış kuş figürü üzerine uygulanmış selvi dekoru. (Saadet MEKE 2017)	45
Fotoğraf 51 :	Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliği. (http://www.kinikkoyu.info/2018/08/14/toprak-sanatinin-kalbi-kinik-koyunde-atti/)	47

Fotoğraf 52 : Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliğinde Atölye Çalışmalarında Yapılan Yeni Tasarım Ürünlerinin Sergilenmesi. (http://www.kinikkoyu.info/2018.08.14/toprak-sanatinin-kalbi-kinik-koyunde-atti/#jp-carousel-3046) 47

Fotoğraf 53 : Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliğinde Atölye Çalışmalarında Yapılan Yeni Tasarım Ürünlerinin Sergilenmesi. (http://www.kinikkoyu.info/2018/08/14/toprak-sanatinin-kalbi-kinik-koyunde-atti/#jp-carousel-3046) 48

Fotoğraf 54 : Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliği Ürünlerin sergilenmesi (http://www.kinikkoyu.info/2018.08.14/toprak-sanatinin-kalbi-kinik-koyunde-atti/#jp-carousel-3043) 49

Fotoğraf 55 : Antalya EXPO Center Fuar Alanında 2014 yılında gerçekleştirilen YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı.(https://www.bebka.org.tr/haber/bebka-yoresel-urunler-yorex-fuarinda-191) 50

Fotoğraf 56 : EMITT Fuarı.(https://www.bebka.org.tr/haber/bursa-eskisehir-bilecik-emitt-fuarinda-210) 50

Fotoğraf 57 : 2016 YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı. (https://www.bebka.org.tr/haber/bilecik-yorexte-tanitildi-329) 51

Fotoğraf 58 : YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı. (http://www.kinikkoyu.info/2018.11.01/yorex-fuarinda-kinik-koyune-buyuk-ilgi/) 52

Fotoğraf 59: Çömlekçi çarkında çamurun merkeze getirilme aşaması (Saadet MEKE 2019) 56

Fotoğraf 60: Çömlekçi çarkında çamurun merkeze getirilme aşaması (Saadet MEKE 2019) 56

Fotoğraf 61: Çömlekçi çarkında şekillendirme aşaması (Saadet MEKE 2019)	57
Fotoğraf 62: Çömlekçi çarkında şekillendirme aşaması (Saadet MEKE 2019)	57
Fotoğraf 63: Çömlekçi çarkında şekillendirme aşaması (Saadet MEKE 2019)	58
Fotoğraf 64: Şekillendirilmiş ürünlerin deri sertliğine gelmesi için bekletilmesi (Saadet MEKE 2019)	58
Fotoğraf 65: Deri sertliğine gelmiş ürünlerin dip alma işleminin yapılması (Saadet MEKE 2019)	59
Fotoğraf 66: Renkli astar denemesi için deneme plakalarının yapım aşaması (Saadet MEKE 2019)	60
Fotoğraf 67: Renkli astar denemesi için deneme plakalarının yapım aşaması (Saadet MEKE 2019)	60
Fotoğraf 68: Deri sertliğindeki ürünün astarlanma aşaması (Saadet MEKE 2019) .	61
Fotoğraf 69: Deri sertliğindeki astarlı ürünün akıtma dekorunun uygulanması (Saadet MEKE 2019)	62
Fotoğraf 70: Deri sertliğindeki astarlı ürünün akıtma dekorunun uygulanması (Saadet MEKE 2019)	62
Fotoğraf 71: Deri sertliğindeki astarlı ürünün akıtma dekorunun uygulanması (Saadet MEKE 2019)	63
Fotoğraf 72: Deri sertliğindeki astarlı ürünün selvi ağacı dekorunun uygulanması (Saadet MEKE 2019)	64

Fotoğraf 73: Deri sertliğindeki astarlı ürünün selvi ağacı dekorunun uygulanması (Saadet MEKE 2019)	64
Fotoğraf 74: Akıtma yöntemi yapılarak ürünlerin sırlanması (Saadet MEKE 2019).....	65
Fotoğraf 75: Sırlanmış ürünlerin fırına yerleştirilmesi (Saadet MEKE 2019)	65
Fotoğraf 76: Akıtma dekorlu seramik çanak çapı: 35 cm 2019.....	66
Fotoğraf 77: Akıtma dekorlu seramik tabak çapı: 36 cm 2019	67
Fotoğraf 78: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 38x12 cm 2019	68
Fotoğraf 79: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 26x20 cm 2019	69
Fotoğraf 80: Selvi ağacı dekorlu dekoratif seramik 26x21 cm 2019.....	70
Fotoğraf 81: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 37x16 cm 2019	71
Fotoğraf 82: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 31x15 cm 2019	72
Fotoğraf 83: Selvi ağacı dekorlu dekoratif seramik 22x19 cm 2019.....	73
Fotoğraf 84: Selvi ağacı dekorlu dekoratif seramik 22x20 cm 2019.....	74
Fotoğraf 85: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 26x17 cm 2019	75
Fotoğraf 86: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 34x12 cm 2019	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

- Şekil 1:** Çömlekçi Tezgâh Türleri. (GÜNER. Güngör, S.12-13) 9
- Şekil 2:** Kınık Köyünde bulunan 6. Tür Tezgâh. (GÜNER. Güngör, S.12-13)..... 10
- Şekil 3:** Kınık Fırını ve kesiti. (Cemalettin SEVİM S.62)..... 26



GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğundan beri yaşam koşullarına bağlı olarak değişen, yenilenen ve hatta zamanla kaybolan el sanatları, yemek, içmek, giyinmek ve barınmak gibi temel ihtiyaçları karşılamak amacıyla ilk örneklerini vermiştir. Daha sonra zamanla yapılan el sanatları ürünleri değişerek toplumun gelenek ve göreneklerini, duygularını, yaşam biçimlerini ve kültürel özelliklerini yansıtır hale gelmişlerdir. Bu el sanatlarından biri de hammaddesi toprak olan çömlekçilik.

Kınık köyü, Bilecik ilinin Pazaryeri ilçesinde, Anadolu'nun çömlekçilik merkezlerinden biridir. Bu topraklarda çömlekçilik, yaklaşık 140 yıl önce Bulgaristan'dan göç ederek Kınık köyüne yerleşen ve kendisi de bir çömlekçi olan Şakir TÜRK tarafından başlamıştır. Şakir TÜRK, zamanla çömlekçilik sanatını köylülere öğretir ve kendilerini geliştiren köylüler haklı bir şöhret kazanmışlar. Usta ellerde yoğrulan çamur, yine usta vazolara, biblolar ve testilere dönüşmüştür.

Kınık köyünde, geçmişte yaklaşık 80 atölye çömlekçilik yaparken ekonomik krizin etkileri ve zamanla çömlekçi ustalarının azalması ile günümüzde bu atölyelerin sayısı 15'e düşmüştür. Kınık çömlekçiliği, kendine özgü geleneksel form ve desen özellikleriyle günümüzde de hem geçmişin izlerini barındırarak hem de çağın gereklerine ayak uydurarak kültürel misyonunu devam ettirmektedir.

Geleneksel Kınık çömlekçiliğinde geçmişten günümüze yaşanan değişim ve nedenleri araştırılarak gerekli tanımlar, açıklamalar ve resimler açıklamalarıyla birlikte bu çalışmada yer almaktadır.

Araştırma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Kınık çömlekçiliğinin coğrafi konumu, Bilecik ve Kınık köyünün tarihi, Kınık çömlekçiliğinin tarihi, Kınık çömlekçiliğinin geleneksel üretim teknolojisi ve dekor teknikleri hakkında bilgi verilmiştir. Kınık çömlekçiliğinin günümüzdeki üretim teknolojisi, kullanılan dekor teknikleri ve Kınık köyü çömlekçiliğinin gelişimine yönelik çalışmalar İkinci bölümde ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise Kınık çömlekçiliğinin etnik dekor uygulaması incelenerek günümüz form anlayışında tasarlanmış ve yeni üretimler yeni form önerileri başlığı altında sunulmuştur.



BİRİNCİ BÖLÜM

KINIK ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN KONUMU VE TARİHİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KINIK ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN KONUMU VE TARİHİ

1.1 Kınık Çömlekçiliğinin Coğrafi Konumu



Fotoğraf 1: Bilecik Haritası. ([https://www.google.com/search? Bilecik il haritası](https://www.google.com/search?Bilecik+il+haritası))

Bilecik ilinin Pazaryeri ilçesine bağlı Kınık köyü; Marmara, Ege ve İç Anadolu bölgelerinin kesiştiği; üç farklı iklimin yaşandığı yerdedir. Bursa, Sakarya, Bolu, Kütahya ve Eskişehir illerine komşudur. **(bkz. Fotoğraf 1)**

Eski Bursa-Eskişehir yolu üzerinde bulunan köy, Eskişehir’e 60 km, Bilecik’e 21 km ve Pazaryeri ilçesine 7 km uzaklığındadır.

1.2 Bilecik ve Kınık Çömlekçi Köyü’nün Tarihi

Bilecik’in Pazaryeri ilçesine bağlı Kınık köyünde çömlekçilik günümüzden yaklaşık 140 yıl önce Bulgaristan’dan göç eden ve Kınık köyüne yerleşen çömlekçi

Şakir Türk tarafından başlamıştır. Bu tarihten daha önce Kınık köyünün bulunduğu coğrafyada birçok uygarlığın yaşamış olduğu bilinmektedir.

Antik çağ döneminde Bilecik Bitinya bölgesinin içinde yer alır. Bu bölgenin bilinen tarihi ise; M.Ö 1950’lerde Trakya kavimlerinden Trakların kolu olan Thynler’lerle başlamaktadır.

“Bölge Thynler’den sonra kronolojik sıra ile M.Ö 1550-1400 Mısırlılar, 1400-1200 Hititler, 1200-676 Frigler, 676-595 Kimmerler, 595-546 Lidyalılar, 546-334 Persler, 334-326 Makedonyalılar, 326-297 Özgürlük dönemi, 297-74 Bitinya Krallığı, 74-395 Roma imparatorluğu, M.S. 395-1299 Bizans (673-678 ve 714-718 yıllarında Emevi ve Abbasi hâkimiyeti) dönemlerini yaşamıştır”¹.

“Bizans döneminden sonra Bilecik, 1231-1281 Selçuklu ve 1289 Osmanlı İmparatorluğu dönemlerini yaşamıştır. Ayrıca, Kurtuluş savaşında TBMM hükümeti ile İstanbul hükümetleri 5 Aralık 1920’de Bilecik istasyonu binasında görüşme yapıldı, 11 Ocak 1921’de I. İnönü savaşı, 23 Mart 1921’de II. İnönü savaşı ve Cumhuriyet dönemi gibi tarihi olaylara da tanıklık etmiştir”².

Kınık’tan küçük elmalı köyüne giden yol üzerinde kalan ve “Otanlı” olarak bilinen Bizans kalıntılarından dolayı başlangıçta “Otanlı” diye anılan köyün adı, otu bol anlamına gelen bu ismin yabancı menşeli oluşu nedeniyle Kınık olarak değiştirilmiştir.

Kınık köyü ve civarı ormanlık bir alana sahip olup, yöre halkının başlıca geçimi küçük çaplı tarım, hayvancılık ve çömlekçiliktir. Kınık, düz bir alan sayılabilecek, orman eteğine kurulu kırmızı kil yataklarına sahip tepelerin etrafında yer alan bir köydür. Buradaki kil yatakları, muhtemelen sekonder kil yataklarının oluşumundaki gibi taşınma ile oluşmuştur.

1.3 Kınık Çömlekçiliğinin Tarihi

Pazaryeri ilçesinin Kınık köyünde çömlekçilik ilk Şakir TÜRK ile başlar. Çömlekçiliği getiren Şakir TÜRK’ÜN torunu ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre; Yaklaşık 140 yıl önce Bulgaristan’ın Silistre Vilayeti (İli) Bezirgân

¹ A’dan Z’ye Bilecik Rehberi, Doğan Burda Rizzoli Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. Cem Ofset İstanbul, S.8

² Bilecik, KORZA Yayıncılık Basım San. Ltd. Şti. Ankara 2012, S. 5,7,11,13

Köyün 'den Salimoğlu Şakir TÜRK karısı ve bir oğlu ile birlikte Türkiye'ye Osmanlı imparatorluğu döneminde, "1877-1878 yıllarına yaşanan Osmanlı Rus savaşı sonrasında"³ İstanbul'a göç etmiş yedi sene burada kalmıştır. Çömlek yapımı için uygun toprak bulsa da, akıtma dekoru için bünyeye uygun astar bulup uygulayamamıştır. Bulgaristan'dan göç ederken yanında getirdiği çömlekçi çarkının içine sakladığı sarı liralara geçimini sağlar. Bir süre sonra Bursa'nın İnegöl ilçesine göç etmiş ve burada da toprak arayışına devam etmiştir. En nihayetinde aradığı toprağı Bilecik'in Pazaryeri ilçesine bağlı Kınık köyü yakınlarında bulmuş ve son olarak ailesiyle birlikte 1884 yılında buraya yerleşmiştir.

Şakir TÜRK Kınık köyüne geldiği dönemlerde sarı liralara bitmiş, ailesinin geçimini sağlamak için ilk olarak küçük bir fırın kurmuş ve çömlekçi çarkında çanaklar, su testileri küpler üretmiştir. Böylelikle Kınık köyünde ilk çömlekçi atölyesi kurulmuş ve köyde çömlekçilik faaliyetleri başlamıştır.

Şakir TÜRK ürettiği seramik ürünleri Kınık köyünün yakınlarındaki köylere ve Bilecik'in Bozüyük ilçesine bağlı köylere götürüp buğday, sebze karşılığında satmıştır.

Kınık köyünde Şakir TÜRK'e çömlekçilikte yardım etmek ve öğrenmek isteyenler olmuş. Bunun üzerine Şakir TÜRK köyde çömlekçilik mesleğini yapan bulunmadığını fark etmiş, Bulgaristan'da çömlekçilik yapan akrabasına mektup yazarak Kınık köyüne çağırmıştır. Daha sonra ustalar köylüleri çırak alarak bu mesleği öğretmiştir.

Kınık köyünde kurulan çömlekçi atölyesinde seramik üretimine başlayan Şakir TÜRK'ün oğulları; Mehmet TÜRK, Mahmut ÇÖMLEKÇİ, Abdullah BAYDEMİR, Hasan ÇÖMLEKÇİ, İbrahim ÇÖMLEKÇİ, bu sanatı babalarından devralmıştır. 1960 yılında köyde sayısı 10-15 atölyeye yükselmiştir. Şakir Türk'ün oğullarından Hasan Çömlekçi Kınık köyünden ayrılıp Bursa İnegöl ilçesinde çömlekçilik mesleğine devam etmiştir⁴. Sahi Çömlekçilik, Salim YAŞAR'la görüşmelerde, Kınık köyünde 1984 yılına kadar sayısı 30-40 tane olan atölyeler, ülkeye plastik sanayinin girişi ile olumsuz etkilenmiştir. 1992 yılında bu olumsuz etkilenmeden dolayı köy kooperatifi tarafından yaklaşık 80 çömlekçi ustası eğitim amaçlı Almanya'ya gönderilmiştir.

³ Kuruluş ve Kurtuluşun Şehri Bilecik, Bilecik Valiliği, Bilecik 2013, S.21

⁴ Şakir TÜRK'ÜN torunu Halil TÜRK, çömlekçiliği getiren Şakir TÜRK'ÜN torunu ile yapılan görüşmelerden elde edilen hayatı ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Ustalarımız orada hem yeni teknikler öğrenmiş hem de öğretmiştir. 1998-2002 yılına kadar atölyelerin sayısı 80'ne ulaşmıştır. 2002 yılında Türkiye'de yaşanan ekonomik krizde ilk etkilenen el sanatları olmuştur. Bu krizden Kınık köyündeki çömlekçi atölyeleri de etkilenmiştir.

Halil TÜRK'ün anlattıklarına göre, Kınık köyündeki çömlekçi atölyelerinde mevsimine göre ilkbahar da saksılar, yaz aylarında testiler, sonbahar da küpler, çanaklar, çömlekler ve güveçler üretilmiştir. Ayrıca mumluk, vazo, tuzluk, kül tablası, dümbelek ve künk(su borusu) üretilmiştir.

Kınık Köyü çömlekçiliğinde usta çırak ilişkisi olduğu gibi atölyelerde aile bireyleri de çalışmıştır. Erkekler çamur yapımı ve torna da şekillendirme gibi ağır işler yapmıştır. Kadınlar ise çömlekçi çarkında üretilmiş seramik ürünlerin üzerine kumlama, tutkal ile çiçek desenleri ve sıraltı akıtma(alacalı) dekoru uygulamıştır. Yapılan bu dekorlama ürünlere bambaşka bir görünüm kazandırılmıştır.

1.4 Kınık Çömlekçiliğinin Üretim Teknolojisi

Köyün merkezinden bir kilometre uzaklıkta bulunan, çömlek yapımında kullanımı uygun olan kırmızı kile ulaşmak için yaklaşık üç metre yüzeydeki siyah, kumlu toprak ile sarı iri taneli kumlu toprak kazılıp atılır. **(bkz. Fotoğraf 2)**

Murat BAYAZİT, çalışmasında; “yapılan bir çalışmada, Kınık köyü çömlek kilinin karakterizasyonu sonucunda; kimyasal analizinde %21.5 alimüna, %9.15 demir oksit, ve %6.62 ateş kaybına sahip olduğu, XRD ile yapılan minerolojik analizde kuvars, klinaklor, albit,notronit ve illit mineralleri içerdiği, ham kilin %17'sinin kum,%46'sının silt ve %37'sinin kil miktarı olduğu, kilin plastiklik limitinin 26.77, kuru küçülmesinin %7.05, pişme küçülmesinin %0.053, toplam küçülmesinin %7.1 ve su emme değerinin 12.60 olduğu saptanmıştır”⁵.İfadelerini kullanmaktadır.

⁵ Murat BAYAZİT, **Kınık (Pazaryeri- BİLECİK) Çömleklerinin Termal Şok Dirençlerinin Sedimenter Sepiyolit Katkısı ile iyileştirilmesi**, Dumlupınar Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü, Seramik Mühendisliği Anabilim Dalı, Yük. Lis. Tezi, Ağustos 2004



Fotoğraf 2: Köyün merkezinden bir kilometre uzaklıktaki toprağın çıkarıldığı yer (Saadet MEKE 2018)

Bu işlemden sonra işlenmeye uygun toprak çıkarılır ve atölyelere götürülür. Atölyelere getirilen toprak, çamur çukurlarında çözdürülür ve yerde ayakla çiğnenen toprak içindeki sert maddelerden arındırılır. Daha sonra iki silindirli makine arasından geçirilir.(bkz. **Fotoğraf 3**) Elle yoğrularak “topaç” adı verilen istenen büyüklükte parçalar oluşturulur ve çarkta biçimlendirilir.



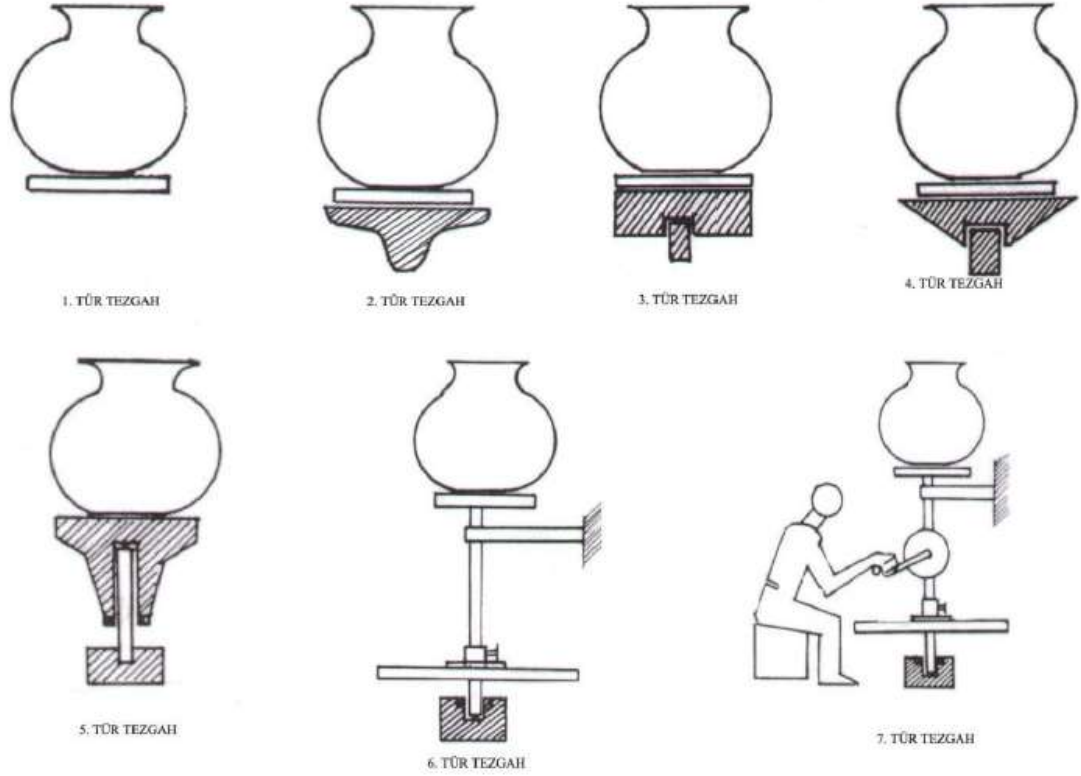
Fotoğraf 3: İçerisinden Çamur Geçirilen İki Silindirli Makine (Saadet MEKE 2018)

Güngör GÜNER, Anadolu’da her bölgenin çanak çömlek şekilleri ve tezgâh türleri birbirinden farklı olduğunu, Anadolu’da yöresel killer kullanılarak en ilkelinden en gelişmişine kadar elle, ayakla ve yardımcı birinin yardımı ile hız verilen 7 çeşit torna (tezgâh) türü olduğunu anlatmıştır. **(bkz. Şekil 1)**

Bunlar;

1. “Bu tezgâhta kil, düz bir tahta altlığın üzerinde elle bant usulü biçimlendirilir. Bu tezgâh türü Gümüşhane, Ordu, Ağrı, Giresun, Erzurum ve Gaziantep’te kullanılmaktadır.
2. Bu tezgâhta kil, kilden yapılmış, altı sivri, döndürülebilir bir tabağın içine oturtulmuş yine kilden yapılmış bir altlığın üzerinde elle, bant usulü biçimlendirilmektedir. Bu tezgâh türü Elazığ ve Manisa’da kullanılmaktadır.
3. Bu tezgâhta kil, milli ama henüz yataksız, elle döndürülebilen, tahtadan yapılmış bir çarkla yine tahtadan yapılmış bir altlığın üzerinde el ile bant usulü biçimlendirilmektedir. Bu tezgâh türü Sivas ve Kastamonu’ da kullanılmaktadır.
4. Bu tezgâhta kil, milli ama henüz yataksız, hem elle hem de ayakla döndürülebilen, tahtadan yapılmış bir çarkla, kilden yapılmış bir altlığın üzerinde elle, bant usulü biçimlendirilmektedir. Bu tezgâh türü Bitlis’te kullanılmaktadır.
5. Bu tezgâhta kil, el ya da ayak ile döndürülebilen kısa milli, yataklı bir çarkın üzerinde merkezkaç kuvveti yardımıyla elle çekilerek biçimlendirilmektedir. Bu tezgâh türü Nevşehir (Avanos), Denizli ve Balıkesir’de kullanılmaktadır.
6. Bu tezgâhta kil, ayakla döndürülebilen uzun milli, yataklı bir çark üzerinde merkezkaç kuvveti yardımıyla el ile çekilerek biçimlendirilmektedir. Bu tezgâh türü Adana, Aydın, Çanakkale, Van, Mardin, Muğla, Denizli, Diyarbakır, Konya, Edirne, Gaziantep, Ankara, Isparta, İstanbul, Iğdır, Kars, Afyon, Kırıkkale, Bilecik, Mersin, Bursa, Elazığ, Antakya, Giresun, Sivas, Manisa, Kütahya’ da kullanılmaktadır.
7. Bu tezgâhta kil, uzun milli, yataklı bir çarkta, elle merkezkaç kuvveti yardımıyla elle çekilerek biçimlendirilmektedir. Ancak çarkın

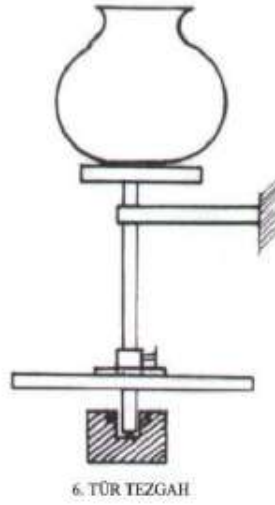
döndürülmesinde mile bağlanmış dişli kolunu çeviren ikinci bir insan gücünden yararlanır. Bu tezgâh türü Çorum, Ankara, Tokat, Malatya, İzmir ve Ordu’da kullanılmaktadır.”⁶



Şekil 1: Çömlekçi Tezgâh Türleri. (GÜNER. Güngör, S.12-13)

Anadolu’da kullanılan torna türlerine dair yapmış olunan sınıflamada birinci, üçüncü, dördüncü ve yedinci tür torna tezgâhları bugün kullanılmamaktadır. Birçok çömlekçi merkezinde bugün kullanılmaya devam eden torna türleri ise ikinci, beşinci ve altıncı türdür. Bu sınıflamanın yapıldığı 1972-77 döneminde elle, ayakla veya yardımcı biri tarafından hız verilen tornaların kullanıldığı görülmektedir. Kınık’ta 6. Tür tezgâh kullanılmaktadır. (bkz. Şekil 2)

⁶ Güngör GÜNER, *Anadolu’da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik*, Ak Yayınları, İstanbul 1988, S.12-13



Şekil 2: Kınık Köyünde bulunan 6. Tür Tezgâh. (GÜNER. Güngör, S.12-13)

Çömlek üretiminde ilk dönemlerde ayakla hareket ettirilen uzun milli yataklı tornalar kullanılmaktaydı.

Emmanuel COOPER, “Ayak çarkında daha yavaş çalışılır. Çarka ağır bir volan geçirilmiştir. Bu volan ya bir manivela ve pedal düzenlenmesi ile işler veya doğrudan ayakla vurularak çevrilir. Her ikisi de oturularak kullanılır. Ayakta durarak çarka vurmak ve aynı zamanda da çömleği biçimlendirmek hemen hemen olanaksızdır. Ayak çarkının üstünlüğü; sessizliğinden ve dönüş hızının istendiği gibi düzenlenmesinden ileri gelir. Ayağın vuruşu ile ellerin biçimlendirme işlemi giderek güdüselleşir ve en küçük veya en çok hız değişiminin düşünmeden yapılması için yetenek kazandırdığını”⁷ belirtmektedir.

Çömlekçiliğin gelişmesiyle motorlu ve elektrikli tornalar kullanılmaya başlanmıştır. Elektrikli çark bir elektrik motoru ile çevrilir. Hızı bir ayak pedalı ile düzenlenebilir. Çarkın yavaş, düzenli, sürekli ve gerektiği zaman çoğaltılabilecek bir hızı vardır. Böylelikle elektrikli çarkların kullanılması ile insan gücünü azaltıp üretim hızının artırımı sağlanmıştır.

Sıdika SEVİM, “Şekillendirme tablası, mil, ağır hareket volanı gibi üç kısımdan oluşan tornalar masa yüksekliğinde bir tezgâha bağlı olarak monte edilmiştir. Tornanın bağlı olduğu tezgâh genellikle geniştir. Burada, şekillendirilecek çamur topakları

⁷ Emmanuel COOPER, **Seramik ve Çömlekçilik**, Remzi Kitabevi Ankara, 1.Basım 1978, S.57

şekillendirilmiş ürünler ve şekillendirmeye yardımcı olan aletler ve su kabı bulunduğunu”⁸ ifade etmektedir.

Çömlekçi çarkında çamur şekillendirilirken dönen çamur kütesinin merkezkaç kuvvetine karşı bir baskı kullanmaktır. Bütün baskı çamurun merkezine yöneltilir, eğer başarılı olunmazsa çamur merkezde tutunamaz ve dönüşü düzensizleşir. Merkezlenmesi yapılan çamur, şekillendirme yöntemleri ile köylülerin kullandığı deveboynu, dip demiri ve puçula (**bkz. Fotoğraf 4**) adı verilen sistre yardımıyla biçimlendirilmektedir. Şekillendirme yapılırken su kabı, sünger, çelik misina kullanılır.



Fotoğraf 4: Elektrikli tornada çömleklerin şekillendirilmesi. (KUBAT. Leyla, S.43)

⁸ Sıdika SEVİM, **Toprak Sanatımızın Bir Dekorlama Yöntemi Daha Yok Oluyor. Kınık Çömlekçiliği**, Makale, A.D Art Dekor, 1999. Cilt:1 Sayı:70, 64-69



Fotoğraf 5: Elektrikli tornada çömleklerin şekillendirilmesi. (KUBAT. Leyla, S.43)



Fotoğraf 6: Çömleklerin şekillendirilmesinde kullanılan deveboynu, dip demiri ve puçula. (Saadet MEKE 2017)

Çömlekçi atölyelerinde mevsimine göre ilkbahar da saksılar, yaz aylarında testiler, sonbahar da küpler, çanaklar, çömlekler ve güveçler üretilmiştir. Ayrıca mumluk, vazo, tuzluk, kül tablası, dümbelek ve künk(su borusu) üretilmiştir.

Kınık çömlekçiliğinde üretilen formlar çevreden gelen taleplere göre değişmiştir. Yapılan formlar;

1. **Testi:** Ağız kısmı dar ve karın kısmı şişkin, su taşımak için kullanılan kaptır. Testiler büyüklüğüne göre farklı adlandırılır. Boduk, yoz boduk ve moloz olarak üçe ayrılır.

Boduk: Testinin küçüğüdür ve boyu 30 cm'dir.

Yoz Boduk: Boyu 20-25 cm. olan testilerdir.

Moloz: Boyları 15-17 cm. olan testilerdir.



Fotoğraf 7: Akıtma Dekorlu Testi. (Saadet MEKE 2019)

2. **İbrik:** Su ve sulu gıdaların konulduğu emzikli ve kulplu formlardır.
3. **Saksılar:** Bitki dikmek için kullanılan kaplardır.



Fotoğraf 8 : Akıtma dekorlu saksı.(Saadet MEKE 2018)

4. **Çocuk Boduğu:** Çocuklar için yapılmış düdüklü ibriktir.



Fotoğraf 9 : Akıtma Dekorlu Çocuk Boduğu. (Saadet MEKE 2019)

5. **Yamuk Ağızlı:** Ağız yamuk testilerdir.
6. **Sürahi:** Uzun boyunlu, emziksiz ve kulpsuzdur.



Fotoğraf 10 : Akıtma Dekorlu Sürahi.(KUBAT, Leyla S. 44)

7. **Küp:** Turşu ve yağ koymak için kullanılır. Çift kulplu ve karınlıdır.



Fotoğraf 11 : Akıtma Dekorlu Küp. (Saadet MEKE 2018)

Biçimlendirilen ürünler deri sertliğine gelmesi için beklemeye bırakılır. Deri sertliğine gelmiş ürünlerin üzerine akıtma dekoru kullanılır.

1.5 Dekor Teknikleri

1.5.1 Akıtma Dekor

Seramik yüzeyler üzerine astarın veya sırnın puar ile akıtılmasıyla, çizgi, nokta, yazı yazma, bitkisel motiflerin uygulanması ve farklı desenlerin oluşturulması şeklinde açıklanan akıtma dekoru, tarihte pek çok kültürde kendine has özelliklerle uygulanmıştır. İnsanoğlu seramik yüzeyler üzerinde renklerin birbirleriyle karışmasıyla ve özgür desenlerin oluşmasından etkilenerek akıtma dekorunda arayışlara yönelmiştir.

Astar akıtma yöntemi Zehra ÇOBANLI 'ya göre, “seramik ürün şekillendirmesinde kullanılan çamurun kontrast rengi bir astar üzerine farklı astarların puar gibi akıtma aletleri kullanılarak akıtılmasıyla yapılan bir süslemedir”⁹.

Akıtma dekoru, Bilecik'in Pazaryeri ilçesine bağlı Kınık köyü haricinde Bursa'nın Mustafa Kemalpaşa ilçesinde, Çanakkale İlinde ve Kütahya İlının Gediz ilçesine bağlı Hacıbaba köyünde uygulanmaktadır.

Kınık köyü çömlekçi ustaları üretilen çeşitli seramik yüzeyler üzerine astarlı dekor uygulamıştır. Astar yapımında çevreden sağlanan renkli killeri kullanılır. Genellikle zeminde uygulanan beyaz astar için Bilecik'in söğüt ilçesi, aşı boyası adı verilen kırmızı kil Bilecik'in Küre köyünden getirilmiştir. Zonguldak ve Bartın'dan getirilen mangan oksit yüzdesi yoğun olan siyah kil kullanılmıştır. Siyah kil ezilerek ısıtıldıktan sonra, içine %50 malıç denilen ince taneli kırmızı kil ilave edilir.

Siyah, beyaz, kırmızı astarlar dışındaki diğer renkler için renk veren oksitler kullanılmıştır. Bunlar; krom oksit, bakır oksit, kobalt oksit ve kromit oksittir. Deri sertliğine gelen ürünler, önce beyaz astar kullanılarak daldırma yöntemi ile astarlanır. Beyaz astar kurumadan üzerine hazırlanmış renkli astarlar ile teneke huniler, öküz boynuzu, puarlar kullanılarak akıtma ile süslemeler yapılmıştır.

Birkaç rengin üst üste akıtıldığı yöntem köyde “bayrak dekoru” olarak isimlendirilmiştir. Köyde bu akıtma yöntemi “alacalı” adı ile de bilinir.

⁹ Zehra ÇOBANLI, *Seramik astarları*, Eskişehir 1996, S.96

Deri sertliğindeki ürün astarın içine daldırılır. Tornanın merkezine yerleştirilir ve torna dönerken puarların içerisindeki renkli astarlarla çizgiler çizilir. İnce bir tel yardımı ile çizgiler ileri geri el hareketi ile desen oluşturulur.



Fotoğraf 12 : Turnet Üzerinde Akıtma Dekorü Uygulaması. (İŞCAN, Nejat. s.18)



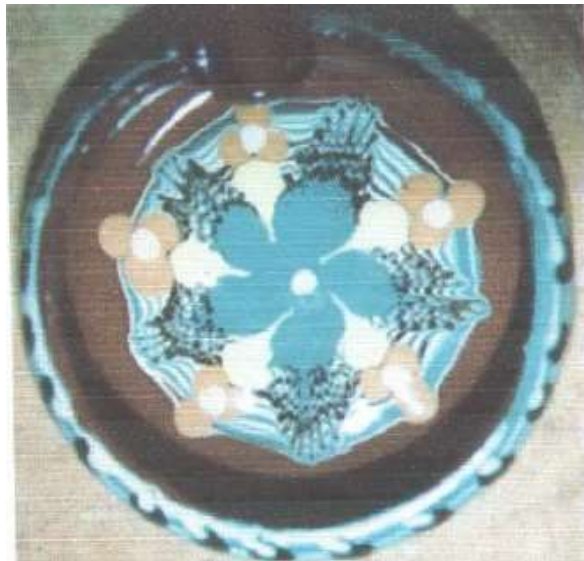
Fotoğraf 13 : Turnet Üzerinde Akıtma Dekorü Uygulaması. (İŞCAN, Nejat, s.18)



Fotoğraf 14 : Akıtma Dekorlu Sırlı baharatlık. (İŞCAN, Nejat. s.27)



Fotoğraf 15 : Akıtma Dekorlu ve sırlanmış Kahve Fincanı. (İŞCAN, Nejat. s.26)



Fotoğraf 16 : Akıtma Dekorlu ve Sırlı Küllük. (KUBAT. Leyla, S.48)



Fotoğraf 17 : Akıtma Dekorlu ve Sırlı Saksı. (Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 18 : Akıtma Dekorlu ve Sırlı Saksı. (Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 19 : Akıtma Dekorlu ve Sırlı Saksı. (Saadet MEKE 2017)

1.5.2 Şal Desenli Akıtma Dekor

Şal deseni adı verilen dekorlama yönteminde ürün, astarlanır ve torna üzerine alınır. Puar içerisindeki renkli astarlar ile tornada dönen ürün üzerine aşağı yukarı el hareketi ile ürüne püskürtülür. Ortaya çıkan görünüm şal görünümüne benzediği için bu ad verilmiştir.



Fotoğraf 20 : Turnet Üzerinde Şal Desenli Akıtma Dekor Yapılmış ve Sırlanmış Ürün. (KUBAT. Leyla, S.47)



Fotoğraf 21 : Şal Desenli Akıtma Dekoru Yapılmış ve Sırlı Ürün. (İŞCAN, Nejat. s.28)



Fotoğraf 22 : Şal Desenli Akıtma Dekoru Uygulanmış ve Sırlı Çaydanlık. (İŞCAN, Nejat. s.26)

Deri sertliğindeki ürün, beyaz astar içerisine bir miktar aşı boyası ilave edilerek edilen turuncu rengin içine daldırılarak astarlanır. Üzerine renkli astarlar akıtılarak yapılan süslemeye devetüyü dekoru olarak adlandırılmıştır.



Fotoğraf 23 : Devetüyü Dekoru Adı Verilen Akıtma Dekorlu ve Sırlı Saksı.
(Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 24 : Devetüyü Dekoru Adı Verilen Akıtma Dekorlu ve Sırlı Saksı.
(Saadet MEKE 2017)

1.5.3 Selvi Dekoru (MACHO)

Köyde astar üzerine yapılan diğer bir süsleme ise, selvi dekoru adı verilen yöntemdir.

Avrupa’da “”MACHO” dekoru adı ile bilinir. Leyla KUBAT araştırmasında ,“Macho kelimesinin anlamı Arap kuvartz’ının mako taşına benzerliğinden gelmektedir. 19.yy’da Staffordshire’daki çömlekçiler bu tekniği kullanarak ev için testi ve kupa yapımıyla bunu ticaretine başlamışlardır. Bu teknik kullanılarak yapılan ürünler 1975 yılından bu yana İngiltere’de üretilmiştir”¹⁰.şeklinde ifade eder.

Renklendirici oksitler içerisine tütün, gaz yağı, sirke gibi maddeler kullanılarak elde edilen karışımlar yeni astarlanmış yüzey üzerine uygulanan dekorlama tekniğidir. Zehra ÇOBANLI’ya göre bu astar, “köyde 5 gr krom oksit (Cr_2O) , 80 cc sirke, 20 cc gaz yağının birlikte karıştırılmasıyla elde edilir”¹¹.

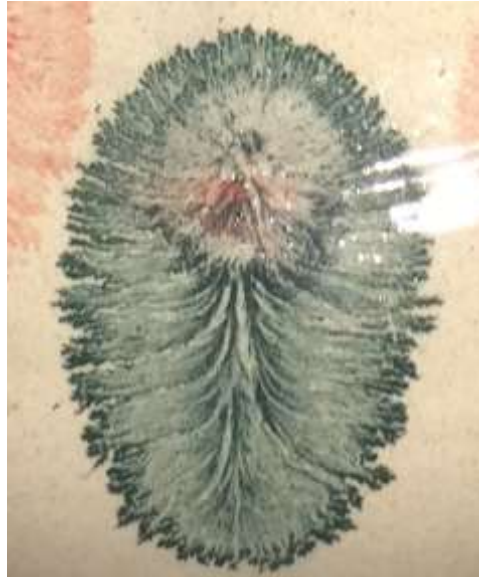
Deri sertliğine gelmiş ürün astarlanır. Ürün üzerinde pürüzsüz bir görünüm sağlamak için astarlama işleminin daldırma yöntemi yapılır. Astarlanmış ürün yaş iken ters çevrilir. Hazırlanmış olan karışımdan fırça ile bir miktar alınarak astarlanmış ürünün üzerine damlatılır. Akıtılan boya bileşimden dolayı dağılarak selvi ağacı görünümü verir.(bkz. Fotoğraf 25)

¹⁰Leyla KUBAT, *Seramik Yüzeyler Üzerinde Akıtma Dekorunun Araştırılması ve Uygulanması*, Yük. Lis. Tezi, Eskişehir 2002, S.14

¹¹ ÇOBANLI. S.62



Fotoğraf 25 : Selvi Dekor Uygulanmış Ürün. (Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 26 : Selvi Dekor Uygulaması(Saadet MEKE 2017)

Seramikler üzerine işlenen bu dekorlar ustanın el becerisini, renk anlayışını ve zevkini yansıtmaktadır. Dekorlaması bitmiş ürünler kurumaya bırakılır. Kuruyan ürünler 780-850°C ilk pişirimi yapılır.

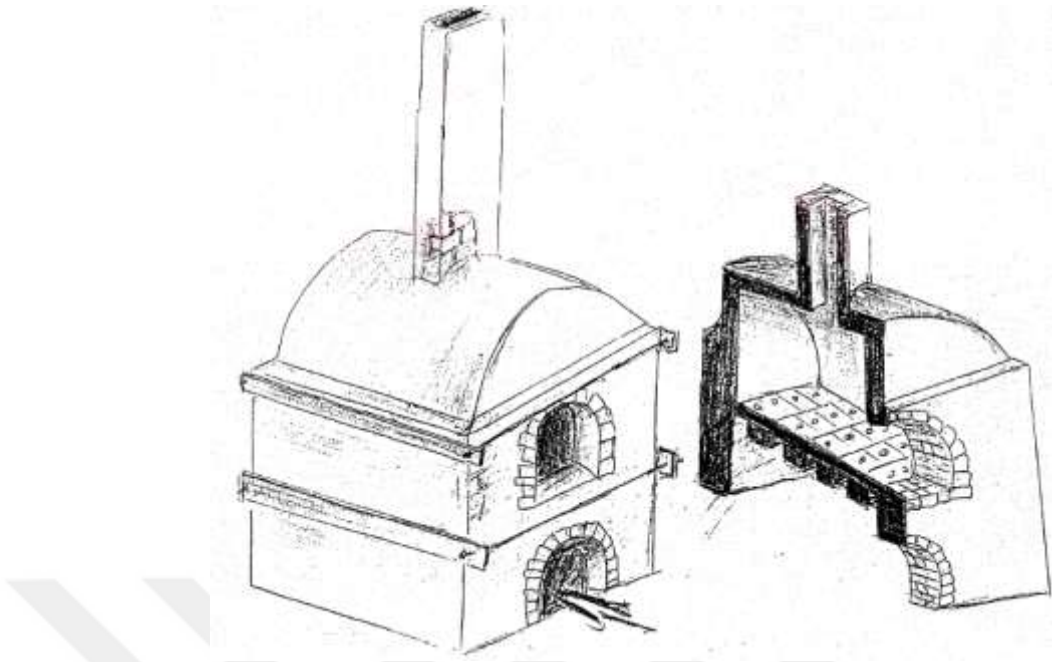
İlk pişirimi yapılmış ürünlerin sırlaması yapılır. Sır, ilk yapıldığı zamanlarda sıırı oluşturan bazı hammaddeler; Kütahya'dan getirilen taş dedikleri çakmak taşı, cam şişeleri, kil ve kurşundur. Bu hammaddeler sır kayası adı verilen değirmende iyice öğütüldükten sonra sır oluşturulur. Daha sonraları ürünlerin dış yüzeylerine boraks, sülyen ve üstübeç karışımından oluşan sır uygulanır.

Serap ÜNAL, “90lı yıllarda kullanılan şeffaf sır “% 80 boraks, % 10 kaolin veya kuvars, %10 kil karışımından oluştuğunu”¹² ifade eder.

Kınık köyünde sırlama, daldırma ve akıtma yöntemi ile yapılır. Süslemesi yapılmamış ürünlerin üzerine bakır tuvali denen krom oksit katkılı sır ya da aşı boya denilen içine demir oksit ile renklendirilmiş sır kullanılır.

Sırlaması yapılan ürünler, rutubetini çektikten sonra aynı gün fırına yerleştirilir. Kınık'ta ocaklık adı verilen fırınlar kullanılır. Kınık fırını genellikle 4 veya 5 kemerden oluşmuş, ateşlik üzerine oturtulmuştur. Çok ateş delikli bir pişirim bölgesinden oluşmuş, genellikle kerpiç veya tuğladan yapılmış dikdörtgen planlı kubbeli ve bacalı bir oda şeklindedir.(bkz. Şekil 3)

¹²Serap ÜNAL, **Avanos ve Kınık Çömlekçiliğinden Kişisel Yorumlara**, Marmara Üniv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Bölümü, Seramik Anabilim Dalı, Yük. Lis. Tezi, İstanbul 1989, S.14



Şekil 3: Kınık Fırını ve kesiti. (Cemalettin SEVİM S.62)

Ürün yerleştirme fırının önündeki delikten yapılmaktadır. Kubbenin yan taraflarında ve arkasında gözetleme delikleri bulunur.

Kınık fırınları, Anadolu'daki belli başlı çömlekçi fırınlarından yapı malzemeleri, biçimleri veya kullanım alanları, bakımından farklılık gösterirler.

Fırınlar iki bölümde oluşur. Bisküvi pişirimi yapılmamış ve sırlanmış ürünlerin konulduğu fırın bölümü ve yöre de cehennemlik adı verilen ateş yakılan ateşlik bölümdür. Ateşliğin tavanında, ürünlerin pişmesini sağlamak için delikler bulunur.

Fırının üst kısmında, pişirimde gözle kontrol yapmaya yarayan, fırın atmosferini düzenlemeye ve fırın çekişini ayarlamaya yarayan gözetleme delikleri bulunur. Fırının üst kısmında gazların ve dumanın atılmasını sağlayan tuğladan örülmüş iki baca bulunur.

Kınık fırınları, iyi bir şekilde ürün pişirimi yapılabilen fırınlar iç yüksekliği 100-150cm, genişliği 115-150cm, uzunluğu 180-380cmdir. Ateşlik bölümü ise yükseklik 50-75cm, 115-150cm, uzunluğu 180-380cmdir. Kullanım kapasitesine ve yapan ustaya göre farklı büyüklük ve boyutta yapıldığı için fırın ölçüleri hakkında kesin bir bilgi vermek mümkün değildir.



Fotoğraf 27 : Kınık Odunlu Fırın. (Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 28 : Odunlu Fırın İçerisine Ürün Yerleştirilmesi. (Saadet MEKE 2017)

Ürünleri fırına yerleştirme, fırının iç kısmının en sonundan başlayarak öne doğru dizilir. Büyük parçalar alt kısma, küçük parçalar ise üst kısma gelecek şekilde

yerleştirilir. (bkz. Fotoğraf 32) Fırın yerleştirme işlemi bittikten sonra fırının ağız kısmı kerpiçe kapatılıp çamurla sıvanır.



Fotoğraf 29 : Odunlu Fırın İçerisine Ürün Yerleştirilmesi. (İŞCAN, Nejat)

Yakıt olarak odun kullanılır. Ateşlik kısmı yavaş yavaş yakılır. Ürünlerin ilk pişirim derecesi 780-850°C'dir, sırlı pişirim derecesi 950-1000°C'dir, sırsız çömlek pişirimi ise 800°C'nin altında düşük derecede pişirilir.

Nemin dışarıya atılması için fırının yan delikleri açık bırakılır. Ateş sürekli kontrol altında tutulmaya çalışılır. Daha sonra çok delikli pişirim bölgesindeki ürünlerin pişirimi kademeli olarak yapılır. Fırın yakma işlemi yaklaşık 12-14 saat sürer. Pişirimi yavaş yapılan fırının soğuması da aynı şekilde yavaş olmalıdır. Aksi takdirde sırn çatlamasına neden olur. Sırlı pişirimde üst üste konulan ürünler, birbirine yapışır. Bu yapışmadan dolayı yüzeyde oluşan pürüzler Kınık'ta özür olarak kabul edilmez.

Ürünlerin sırlanıp fırınlanmasının nedeni yüzey üzerinde dekorlanan desenlerin daha güzel ve kalıcı hale gelmesini sağlar. Ayrıca ürünün dayanıklılığını ve su geçirmemesini sağladığı için daha uzun sürede kullanılır.

1.5.4 Kumlama ve Tutkal ile Dekorlama

Kumlu ürünler 1980’li yıllarda turizmin etkisi ve mesleğin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelmesi ile ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkmış ürünlerdir. Bu ürünler estetik kaygısı az olan maliyetinin düşük olması ve hızlıca şekillenmesi amaçlanan ürünlerdir. Kumlu ürünleri yapmak için ilk pişirimi yapılmış ürün, yüzeyi yapıştırıcı ile kaplanır daha sonra kuma daldırılıp çıkarıldıktan sonra boyanmaktadır. Bu ürünlerin yüzeyleri plastik, akrilik ve oto bovalarıyla boyanmaktadır. Tutkal ile dekorlama, bir poşet içerisine tutkal doldurulur poşetin alt sivri kısmından delik açılır ve poşetin üst kısmından sıkılarak ilk pişirimi yapılmış ürün üzerine deseni yapan kişinin zevkine göre motifler çizilir. Dekorlanmış ürünler daha sonra üzeri verniklenir.



Fotoğraf 30: Kumlama ile yapılan dekorlama (Nejat İŞCAN s. 28)



Fotoğraf 31: Tutkal ile dekorlanmış ürünler (Leyla KUBAT s.49)

İKİNCİ BÖLÜM

KINIK ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN GÜNÜMÜZDEKİ ÜRETİM TEKNOLOJİSİ, KULLANILAN DEKOR TEKNİKLERİ VE GELİŞİMİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

İKİNCİ BÖLÜM

KINIK ÇÖMLEKÇİLİĞİNİN GÜNÜMÜZDEKİ ÜRETİM TEKNOLOJİSİ, KULLANILAN DEKOR TEKNİKLERİ VE GELİŞİMİNE YÖNELİK ÇALIŞMALAR

Geleneksel el sanatlarımızın günümüzde birçoğunun yok olmuş ya da olmak üzere olduğu bilinmektedir. Bu açıdan bakıldığı zaman geleneksel Kınık çömlekçiliği yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış olan el sanatlarımız arasındadır.

2002 yılında Türkiye’de yaşanan ekonomik krizde ilk etkilenen el sanatları olmuştur. Bu krizden Kınık köyündeki çömlekçi atölyeleri de etkilenmiştir.

Geleneksel Kınık çömlekçiliği bu dönemden sonra uzun bir süre toparlanamamış, farklı alanlarda iş sahibi olmak isteyenler çoğalırken çömlekçi olmak isteyenlerin sayısı azalmıştır, böylece ustalar çırak bulmakta zorlanmaya başlamışlardır. Çömlekçilik mesleği azalarak günümüze kadar sürdürülmüştür.

2.1 Kınık Çömlekçiliğinin Günümüzdeki Üretim Teknolojisi

Kınık çömlekçiliğinde kullanılan hammadde geçmişte olduğu gibi zor şartlar altında elde ediliyordu ancak günümüz toplumunda makineleşmenin kullanımının artmasıyla beraber daha kolay hammadde (çamur...vb) elde edilmektedir. Eskiden toprağı bulunduğu yerlerden getirme, kırma, eleme, karıştırma, yoğurma işlemleri tamamen insan gücüyle yapılmaktayken, günümüzde makinelerin yardımı ile bu işlemlerin hem süresi kısalmış hem de elde edilen hammadde miktarı artmıştır.

Çamur üretiminde modern filter pres kullanılmaktadır. Bu sistemle üreten üç atölye vardır. Atölyenin ikisi Kınık köyünde bulunmaktadır. Leyla KUBAT’ın araştırmasında “Atölyenin çamur hazırlama bölümünde; Kınık çamuru ile katkı maddeleri değirmene konulup 3-4 saat gibi bir sürede öğütüldükten sonra, titreşimli elekten geçirilerek bir boru vasıtasıyla sekizgen bir havuza aktarılmaktadır.(bkz. **Fotoğraf 32-33**) Sekizgen havuza aktarılan çamur pervaneli karıştırıcıyla karıştırılırken bir taraftan da filter prese basılır.(bkz. **Fotoğraf 34**) 3-4 saat içinde filter preste suyundan arındırılan çamur, aynı zaman bütün artık maddelerden de arınmış

olur.(bkz. **Fotoğraf 35**) Filter presten çıkan kekler atölyedeki kuyuda bekletilip, silindirli valslerden (bkz. **Fotoğraf 36**) geçirilerek tornada biçimlendirilmeye hazır hale gelir.”¹³ İfade edilir. Söz konusu atölyeler köy içerisindeki diğer atölyelere, çevre illerdeki özel seramik atölyelerine, halk eğitimlerdeki seramik kurslarına ve üniversitelerin seramik bölümlerine çamur ticareti yapmaktadır.



Fotoğraf 32 : Kınık Toprağının Titreşimli Elekten Geçirilmesi (Saadet MEKE 2018)

¹³ KUBAT. S.41



Fotoğraf 33 : Kırıık Toprağının Titreşimli Elekten Geçirilmesi ve borular ile havuzlara taşınması. (Saadet MEKE 2018)



Fotoğraf 34 : Pervaneli Karıştırıcı ve Filterpres'e Basma Makinası (Saadet MEKE 2018)



Fotoğraf 35 : Filter pres makinası. (Saadet MEKE 2018)



Fotoğraf 36 : Silindirli Vals. (Saadet MEKE 2018)

Günümüz çömlekçilik merkezlerinden biri olan Pazaryeri Kınık köyünde toplam 15 atölye bulunmaktadır. Bu atölyelerde çömlekçiliğin gelişmesiyle motorlu ve elektrikli tornalar kullanılmaya başlanmıştır. Elektrikli çark bir elektrik motoru ile çevrilir. Hızı bir ayak pedalı ile düzenlenebilir. Çarkın yavaş, düzenli, sürekli ve gerektiği zaman çoğaltılabilecek bir hızı vardır. Böylelikle elektrikli çarkların kullanılması ile insan gücünü azaltıp üretim hızının artırımı sağlanmıştır.

Günümüz Kınık çömlekçiliğinde, çömlekçi çarkı ile çalışmakta olan sadece 6 ila 7 atölye bulunmaktadır. Bu atölyeler genellikle sipariş üzerine cezve, kahve fincanı, lokumluk, güveç, su bardağı, kumbara**(bkz. Fotoğraf 42)**, saksı ve dekoratif süs eşyaları üretilmektedir.



Fotoğraf 37 : Günümüzde torna tezgâhında çömleklerin şekillendirme aşaması. Nazmi Ceyhan –Çömlek Ustası (Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 38 : Günümüzde torna tezgâhında çömleklerin şekillendirme aşaması. Nazmi Ceyhan –Çömlek Ustası (Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 39 : Çömlekçi Çarkında Şekillendirme.
(<http://www.kinikkoyu.info/2016.01.14/kinik-koyu-enstantaneler/nggallery/page/1>)



Fotoğraf 40 : Çömlekçi çarkında şekillendirme.
(<http://www.kinikkoyu.info/2016.01.14/kinik-koyu-enstantaneler/nggallery/page/1>)



Fotoğraf 41 : Çömlekçi Çarkında Kumbara Yapımı. (Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 42 : Şekillendirilmesi Yapılan Kumbaraların Kuruma Aşaması.(Saadet MEKE 2017)

Kınık köyünde bulunan diğer atölyeler ise pres kalıp ile şekillendirme yöntemini kullanarak üretimler yapmaktadır.

Kalıp büyüklüğüne göre preste basılacak çamurun plastiklik oranı ayarlanır. Yapılacak olan ürünün büyüklüğüne göre vakumdan çıktıktan sonra kesimi yapılır. Kullanılacak çamurun miktarı ürünün ağırlığının üzerine % 20 ilave ederek hesaplanır. Üründe taban et kalınlığı 1cm iken kenarlara doğru 4 mm e kadar düşer. Böyle bir üründe konacak çamurun kalınlığı 2,5 cm'yi geçmemelidir. Ağırlığı bu bilgiler doğrultusunda hesaplanmalıdır. Eğer form derinse (yaklaşık 6 cm.) çamur kütlesi kalıbın içine düzgün bir biçimde yayılır. Çamurun kalınlığı 2-2,5 cm. civarında olmalıdır. Presleme esnasında çamur sağa ve sola yayıldığı için çamur ortaya konmalıdır. Ürünün et kalınlığı malzemeye ve ürün boyutuna göre hesaplanmalıdır. Baskıda bekletme süresi 3-5 sn. arasındadır. Şayet kalıp eski ve yıpranmış ise bu süre 6sn olur. Hava hortumunun dış yüzeye uzak döşendiği kalıplarda bu süre 10 sn. ye kadar çıkabilir. Presleme sonrası kalıbı formu kalıptan ayırmak için verilen havanın basıncı; küçük parçada veya sert çamurda maksimum 8 bar, minimum 5 bar olarak ayarlanır. Büyük ve yuvarlak ürünlerde ürün presin alt kalıbında bırakılır ve çift baskı uygulanır. Presin kalıbının üst kalıp parçasına verilen hava baskı sonrası manuel olarak

idare edilirken, alt kalıp parçasına verilen hava otomatik olarak prestlen ayarlanmaktadır. Tabla üzerine alınan ürünün etrafındaki baskı çapakları ucu sivri ve keskin bir bıçak yardımı ile temizlenir.(bkz. **Fotoğraf 43**)

Temizlenen ürünler kurumak üzere raflarda beklemeye alınır. Kuruyan ürünler 850°C de bisküvi pişirimi yapıldıktan sonra iç kısımları şeffaf sır ile sırlanarak(**bkz. Fotoğraf 44**) fırına üst üste dizilerek 1000-1050°C de pişirimi yapılır.(**bkz. Fotoğraf 45**) Pres kalıp şekillendirme ile sütlaçlık güveçler ve balık tavaları üretilmektedir. Bu çamur şekillendirme yöntemi ile insan gücünü azaltıp daha hızlı bir üretim sağlanmıştır.



Fotoğraf 43 : Pres Kalıp ile Yapılan Sütlaçlık Güveçler.(Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 44 : Sütlaçlık Güveçlerin Sırlama aşaması. (Saadet MEKE 2018)



Fotoğraf 45 : Pres Kalıp ile Yapılan Sütlaçlık Güveçlerin Sır Fırınından Çıkışı.(Saadet MEKE 2017)

2.2 Günümüzde Kullanılan Dekor Teknikleri

2.2.1 Akıtma Dekor

Günümüzde Kınık'ın geleneksel akıtma dekorlu seramiklerini yapan yalnızca bir atölye vardır. Kınık köyünde akıtma dekorunun son temsilcisi Osman Menteş'tir. 38 yıldan beri kendi atölyesinde çömlekçilik yapan usta geçmişte sipariş üzerine ürünler yaparken emeklilikten sonra geleneksel formların haricinde serbest çalışmalar yapmaktadır. Akıtma dekorunda kullandığı beyaz astar için Bilecik'in söğüt ilçesi, aşı boyası adı verilen kırmızı kili ise Bilecik'in Küre köyünden getirtmektedir. Astarı renklendirmek için Kütahya'dan getirttiği pigmentleri kullanmaktadır. Uyguladığı akıtma dekorlarında geleneksel desen yapısını korumaktadır. Çömlekçi ustası geleneksel akıtma dekorunun yok olmaya yüz tuttuğunu ve bu dekorun yok olmaması için genç nesillere aktararak devam etmesi gerektiğini belirtmiştir.



Fotoğraf 46 : Akıtma dekorlu testi. (Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 47 : Akıtma dekorlu testi. (Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 48 : Akıtma dekorlu saksı. (Saadet MEKE 2017)

2.2.2 Selvi Dekorü (MACHO)

Çömlekçi ustası Osman MENTEŞ, seramiklerin üzerine uyguladığı akıtma dekorunun yanı sıra selvi dekorunu da uygulamaktadır. Selvi dekorunda geçmişte oksit kullanılmaktaydı. Fakat oksitlerin molekül ağırlığı nedeni ile dekorun etkisi az olduğu için günümüzde oksit yerine pigment boyaları kullanılmaktadır. Selvi dekorunu oluşturmak için elma sirkesi içerisinde belirli oranda pigment boya karıştırarak elde etmektedir.



Fotoğraf 49 : Selvi dekoru uygulanmış testi. (Saadet MEKE 2017)



Fotoğraf 50 : Eski medeniyetlerden uyarlanmış kuş figürü üzerine uygulanmış selvi dekoru. (Saadet MEKE 2017)

Günümüzde Kınık köyünde üç çeşit fırın kullanılmaktadır. Birincisi geçmişte kullanılan geleneksel odun fırınlarıdır. İkincisi elektrikli fırınlar ve Üçüncüsü de gazlı fırınlardır.

Elektrikli fırınlar, günümüzde hemen her türlü işletmelerde, atölyelerde, okullarda, laboratuvarlarda, kullanılan bir fırın türüdür.

Ateş ARCASOY, fırındaki pişirme sıcaklığını üzerlerinden elektrik akımı geçirilen özel rezistans telleri sağladığını, atmosfer olarak temiz bir yanma atmosferi olduğunu, yakıtın çıkardığı herhangi bir duman söz konusu olmadığından, baca yerine yalnızca havalandırma delikleri olduğunu ve pişecek olan mallar elektrikli kamara fırınların içine direkt olarak yerleştirilebildiği gibi, dışarıda doldurulan arabalar aracılığı ile de sokulabileceğinden bahseder¹⁴.

Elektrik enerjisinin bulunduğu yerlere kolaylıkla çalıştırılabilen ve çeşitli boylarda imal edilebilen bir fırın türüdür. Kontrolü kolay olduğundan ve hatasız pişirim yaptığından tercih edilir.

Gazlı fırınlar. Cemalettin SEVİM araştırmasında, “şekil olarak elektrikli kamara fırınlara benzeyen bu fırınlarda pişirme doğal gaz veya (LPG) gazı ile yapılmaktadır. Bu fırınlarda ısıtmayı sağlayacak brülör sistemi bulunmaktadır. Brülör sayısı fırının büyüklüğüne göre artmaktadır. Gazlı fırınlarda brülörler aşağıdan ve yanlardan verilerek pişirim yapılmaktadır. Isı enerjisi elektrikli fırınlarda olduğu gibi

¹⁴Ateş ARCASOY, **Seramik Teknolojisi**, Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Anasanat Dalı Yayınları No:2 s. 94

her yerde eşit olmadığından çok iyi bir sirkülasyon ve baca çekişi yapılmaktadır, aksi halde pişecek ürünler farklı sıcaklıklara maruz kalabilirler"¹⁵ şeklinde açıklamaktadır.

Gaz tehlikeli bir yakıt olduğundan ocağın sönmemesi ve gaz kaçağının olmaması için özen gösterilmesi gerekmektedir. Pişirimde gaz ve kokular çıktığından iyi bir pişirim gerekmektedir. Gazlı fırınlar doldurulurken ürünler direkt olarak konduğu gibi arabalı sistemleri de bulunmaktadır.

2.3 Kınık Köyü Çömlekçiliğinin Gelişimine Yönelik Çalışmalar

Kınık köyünde birçok yenileşme çalışmaları vardır. Bu çalışmalara destek veren Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı(BEBKA) dır.

BEBKA; Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinde kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliğini geliştirerek kalkınmaya yön veren, yerel sorunlara yine yerel odaklı çözümler sunan, kaynakların yerinde ve etkin kullanımıyla sürdürülebilir kalkınmaya hizmet eden bir kurumdur.

Temel amacı kamu kesimi, özel sektör, sivil toplum ve üniversiteler arasındaki koordinasyon ve işbirliğini sağlayarak bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır. Bu amaç doğrultusunda bilimsel yöntemlerle ve katılımcı bir anlayışla bölgesel önceliklerimizi belirleyen 2014-2023 Bursa Eskişehir Bilecik Bölge Planı hazırlanmıştır. Bu bölge planı çerçevesinde proje finansman destekleri, eğitim ihtiyaçları, yatırım ve tanıtım imkânları açısından kalkınmaya yön verecek bir model oluşturulmuştur.

Bilecik Valiliği ve Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA) işbirliğinde gerçekleştirilmiş ‘Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliği’ düzenlenmiştir.(bkz. **Fotoğraf 51**) Etkinlik öncesinde çömlek ustaları, akademisyenler ve öğrenciler yeni tasarım ürünleri geliştirmek üzere bir araya gelmiştir.

¹⁵ Cemalettin SEVİM, **İlkel Fırınlar**, Yük. Lis. Tezi, Eskişehir 1991, s.71



Fotoğraf 51 : Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliği.
(<http://www.kinikkoyu.info/2018/08/14/toprak-sanatinin-kalbi-kinik-koyunde-atti/>)

Kınık Köyü’nde 1900’lü yıllardan günümüze kadar usta ellerde hayat bulan çömlekçiliği, yeni tasarım ve formlarla buluşturacak olan ‘Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliği’ beş farklı atölyede beş çömlek ustası, beş akademisyen ve dokuz asistan olmak üzere toplam 19 kişi çömlekçilik sanatının bilinirliğinin artması, yeni tasarım ürünlerinin geliştirilmesi,(bkz. **Fotoğraf 52-53-54**) çömlek ustalarına yenilikçi fikirlerle farklı bakış açılarının kazandırılması amacıyla atölyelerde dört gün boyunca çalıştı. Atölye çalışmalarında çok sayıda yeni tasarım ürün, gün boyu halka açık festivalde sergilenmek üzere tasarlanarak üretildi.



Fotoğraf 52 : Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliğinde Atölye Çalışmalarında Yapılan Yeni Tasarım Ürünlerinin Sergilenmesi. (<http://www.kinikkoyu.info/2018.08.14/toprak-sanatinin-kalbi-kinik-koyunde-atti/#jp-carousel-3046>)



Fotoğraf 53 : Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliğinde Atölye Çalışmalarında Yapılan Yeni Tasarım Ürünlerinin Sergilenmesi. (<http://www.kinikkoyu.info/2018/08/14/toprak-sanatinin-kalbi-kinik-koyunde-atti/#jp-carousel-3046>)

Çömlekçilik sanatının bilinirliliği, üretilen ürünlerin katma değerli hale getirilerek pazarlanabilmesi ve çömlekçi ustaların rekabet etme güçlerinin artırılması amacıyla etkinlik kapsamında Kınık köyünde gün boyu halka açık olan festivalde Çömlek Performansları, Atölye Çalışmaları, Üretici ve Tüketici Buluşmaları, Çömlek Sergisi ve Ritim Atölyesi faaliyetleri gerçekleşmiştir.



Fotoğraf 54 : Kınık Köyü Kırsalda Tasarım Etkinliği Ürünlerin sergilenmesi
(<http://www.kinikkoyu.info/2018.08.14/toprak-sanatinin-kalbi-kinik-koyunde-atti/#jp-carousel-3043>)

Etkinlikler kapsamında Kınık Köyü'nde üretilen ürünleri satın alabilecek veya pazarlayabilecek işletmeler (toptancı, perakendeci, internet siteleri ve sosyal medya satış siteleri, zincir yapılar, yöresel ürün satan yerler vb.), iç mimarlar ve tasarımcılar, üreticilerle bir araya gelecektir.

Bilecik Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü tarafından Kınık çamurunun kimyasal analizi yapıp pişirim derecesinin yüksek derecelerde pişmesi için denemeler yapılmaktadır. Böylelikle Kınık çamurunun farklı seramik tekniklerine elverişliliğinin artması amaçlanmıştır.

Bilecik'in Bozüyük ilçesinde, Bilecik Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü hocası Şenol KUBAT, seramik atölyesi filter pres yöntemi ile çamur üretmektedir. Üretilen çamurun sır pişirimi 1200°C olacak şekilde üretilmektedir.

BEBKA işbirliğinde Antalya EXPO Center Fuar Alanında 2014 yılında gerçekleştirilen YÖREX Yöresel Ürünler Fuarında,(bkz. **Fotoğraf 55**) Bilecik standında Pazaryeri Kınık Köyü Çömlekçilik sanatının örnekleri canlı performansla sunulmuştur. Kınık çömlekçiliğinin tanıtımının yapılması, markalaşmasına katkıda bulunulması ve ulusal pazarlara açılarak ticari hayatın canlandırılması adına geniş bir katılımı fuarda yerini almıştır.



Fotoğraf 55 : Antalya EXPO Center Fuar Alanında 2014 yılında gerçekleştirilen YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı.(<https://www.bebka.org.tr/haber/bebka-yoresel-urunler-yorex-fuarinda-191>)

“BEBKA işbirliğinde, Bursa, Eskişehir ve Bilecik illerinin geçmiş yıllarda da yer aldığı Dünya’nın 5. büyük turizm fuarı konumuna sahip olan EMITT(Doğu Akdeniz Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı) Fuar’ında Bilecik Kınık çömleklerini tanıtmak amacıyla ustalar tarafından 4 gün boyunca canlı performans sergilenmiştir”.¹⁶



Fotoğraf 56 : EMITT Fuarı.(<https://www.bebka.org.tr/haber/bursa-eskisehir-bilecik-emitt-fuarinda-210>)

• ¹⁶ <http://www.kinikkoyu.info>

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA) ve Bilecik Ticaret ve Sanayi Odası işbirliğiyle, 2016 yılında Antalya EXPO Center Fuar Alanı'nda gerçekleştirilen YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı, Bilecik standında Pazaryeri Kınık Köyü çömlekçilik sanatının örnekleri canlı performanslarla sunulmuştur.



Fotoğraf 57 : 2016 YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı. (<https://www.bebka.org.tr/haber/bilecik-yorexte-tanitildi-329>)

2016 yılında İzmir'de gerçekleştirilen 10. Travel Turkey Fuarı'na, Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA), Eskişehir Valiliği, Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Bilecik Valiliği ve Bilecik Belediyesi işbirliği ile hazırlanan Eskişehir ve Bilecik illerinin stantlarında damga vuran Bilecik standında Kınık çömlekçiliğini tanıtmak amacıyla çömlek ustası tarafından performans sergilenmiştir.

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA), Bursa Ticaret ve Sanayi Odası ile Bilecik Ticaret ve Sanayi Odası işbirliğiyle, 2017 ve 2018 yıllarında Antalya EXPO Center Fuar Alanı'nda gerçekleştirilen YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı, Bilecik standında Pazaryeri Kınık Köyü çömlekçilik sanatının örnekleri canlı performanslarla sunulmuştur.



Fotoğraf 58 : YÖREX Yöresel Ürünler Fuarı.

(<http://www.kinikkoyu.info/2018.11.01/yorex-fuarinda-kinik-koyune-buyuk-ilgi/>)

Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı (BEBKA) işbirliğinde, Kınık çömlekçiliği tanıtım amaçlı ve Kınık köyünün uğrak yer haline getirilmesi için çevrede bulunan Küçük Elmalı Gölet'i ve Bozcaarmut Gölet'ine doğa yürüyüşleri düzenlenmiştir.

BEBKA işbirliğinde yürütülen bir projede Kınık köyüne gelen seramik sanatçıları, bir atölyede Kınık çömlekçiliğine yeni form ve sanatçıların kendi özelliğini yansıtan çalışmalar yapılmıştır.

Kınık köyüne gelen misafirler ve sanatçılar için konaklama yerleri oluşturulmuştur.

Seramik Derneği ve Bilecik Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü hocalarının işbirliğiyle oluşan projede, halktan insanlara (doktor, mühendis vs.) 8 günlük bir eğitim verilmiştir. Eğitimin her bir günü için seramiğin şekillendirme yöntemleri (torna, alçı kalıp, dekorlama, vb.) hem uygulamalı hem de teorik olarak anlatımı yapılmıştır. Bu 8 gün içerisinde Kınık köyünde konaklanmış ve köylülerle güzel bir iletişim sağlanmıştır.

Bilecik'in Pazaryeri ilçesinde, "Çömleğe Hanımelî Değsin" projesi ile kadınlara çömlekçilik öğretiliyor. Pazaryeri Halk Eğitim Merkezi tarafından İŞKUR destekli açılan seramik kursunda çömlekçilik eğitimi verilmektedir. Çömlekçilik

eğitimini Kınık köyü ustalarından Salim YAŞAR vermektedir. Kadınlara verilen 6 ay süreli bu kurslar ile çömlekçilik genç nesillere aktarılıyor.

Bilecik mlekiliđin şehri olarak Kınık çömlekçiliğinin bilinirliliği ve şehre sanatı aşılamak için Tarım ve Orman Bakanlığı Bilecik El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlüđünde İŞKUR destekli seramik atölyesi aılmıştır. Atölyenin kurulmasında katkıları bulunmuştur.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİ TASARIM UYGULAMALARI ve UYGULAMA AŞAMALARI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YENİ TASARIM UYGULAMALARI ve UYGULAMA AŞAMALARI

3.1. Yeni Tasarım Uygulamaları

Kınık köyünde geçmişte çömlekçi atölyelerinde mevsimine göre ilkbahar da saksılar, yaz aylarında testiler, sonbahar da küpler, çanaklar, çömlekler ve güveçler üretilmiştir. Ayrıca mumluk, vazo, tuzluk, kül tablası, dümbelek ve künk(su borusu) üretilmiştir. Günümüz Kınık çömlekçiliğinde ise çömlekçi çarkı ile cezve, kahve fincanı, lokumluk, güveç, su bardağı, kumbara, saksı, testi ve dekoratif süs eşyaları üretilmektedir. Kınık seramikleri günümüzde incelendiğinde yapılan ürünlerin büyük bir kısmı sipariş üzerine üretilmektedir. Kınık atölyelerindeki üretim ele alındığında sadece seramiklerin günlük yaşamda kullanılabilirliği ile değil, günümüz çağdaş form anlayışına uygun insanların görsel beğenisine hitap etmek amacıyla dekoratif yeni formlar tasarlanmıştır. Tasarımlarda, Kınık seramiklerine özgü akıtma dekorunu ve selvi ağacı dekorunu uygulayarak geleneksel izlerini taşıyan modern formlar üretilmiştir.

3.2 Uygulama Aşaması

Uygulamaların tümü Kınık köyüne (Pazaryeri-BİLECİK) ait çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında üretilmiştir.



Fotoğraf 59: Çömlekçi çarkında çamurun merkeze getirilme aşaması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 60: Çömlekçi çarkında çamurun merkeze getirilme aşaması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 61: Çömlekçi çarkında şekillendirme aşaması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 62: Çömlekçi çarkında şekillendirme aşaması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 63: Çömlekçi çarkında şekillendirme aşaması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 64: Şekillendirilmiş ürünlerin deri sertliğine gelmesi için bekletilmesi (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 65: Deri sertliğine gelmiş ürünlerin dip alma işleminin yapılması (Saadet MEKE 2019)

Çömlekçi çarkında üretilen ürünlerin dekorlaması yapılmadan önce deneme plakaları oluşturularak üzerinde renkli astar denemeleri yapılmıştır.



Fotoğraf 66: Renkli astar denemesi için deneme plakalarının yapım aşaması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 67: Renkli astar denemesi için deneme plakalarının yapım aşaması (Saadet MEKE 2019)

Dekorlamasında Kınık köyünün geleneksel akıtma dekoru ve selvi ağacı dekoru kullanılmıştır. Çömlekçi çarkı üzerinde deri sertliğine gelmiş ürünlerin yüzeyine beyaz astar, fırça yardımı veya daldırma yöntemi yapılarak uygulanmıştır. Yüzey üzerindeki astar yaş iken parlar içerisindeki renkli astarlar akıtılarak akıtma dekoru yapılmıştır. Renkli astar olarak mavi, kırmızı, yeşil ve beyaz astarlar kullanılmıştır. Renkli astarlar beyaz astarın içerisine pigment katılarak renklendirilmiştir.



Fotoğraf 68: Deri sertliğindeki ürünün astarlanma aşaması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 69: Deri sertliğindeki astarlı ürünün akıtma dekorunun uygulanması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 70: Deri sertliğindeki astarlı ürünün akıtma dekorunun uygulanması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 71: Deri sertliğindeki astarlı ürünün akıtma dekorunun uygulanması (Saadet MEKE 2019)

Selvi ağacı dekoru akıtma dekoru gibi yine deri sertliğindeki ürün üzerine astar uygulaması yapıldıktan sonra elma sirkesi ve pigment karışımı boya akıtılarak uygulanmıştır. Selvi ağacı dekorunda kullanılan renkler; mavi, yeşil, siyahtır.



Fotoğraf 72: Deri sertliğindeki astarlı ürünün selvi ağacı dekorunun uygulanması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 73: Deri sertliğindeki astarlı ürünün selvi ağacı dekorunun uygulanması (Saadet MEKE 2019)

Şekillendirmesi ve dekorlaması tamamlandıktan sonra 900°C de ilk pişirimi yapılan formlar, daldırma yöntemi ve akıtma yöntemi ile şeffaf parlak sır uygulanmıştır. 1040°C derecede sır pişirimi yapılmıştır.



Fotoğraf 74: Akıtma yöntemi yapılarak ürünlerin sırlanması (Saadet MEKE 2019)



Fotoğraf 75: Sırlanmış ürünlerin fırına yerleştirilmesi (Saadet MEKE 2019)

3.3 Uygulamalar



Fotoğraf 76: Akıtma dekorlu seramik çanak çapı: 35 cm 2019

Fotoğraf 76: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Dekorlaması, deri sertliğindeki çanak iç kısmına beyaz astar uygulandıktan sonra çömlekçi çarkı döner haldeyken puarlar içerisindeki renkli astarlar akıtılarak desen oluşturulmuştur. Çanak iç kısmı şeffaf sır ile sırlanmıştır. Geri kalan kısımları terracotta bırakılmıştır.



Fotoğraf 77: Akıtma dekorlu seramik tabak çapı: 36 cm 2019

Fotoğraf 77: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Deri sertliğindeki tabak üzerine şerit halinde bantlar yapıştırılmıştır. Dekorlaması, deri sertliğindeki tabak iç kısmına beyaz astar uygulandıktan sonra çömlekçi çarkı döner haldeyken puar içerisindeki mavi astar akıtılarak desen oluşturulmuştur. Çanak iç kısmı şeffaf sır ile sırlanmıştır. Geri kalan kısımları terracotta bırakılmıştır.



Fotoğraf 78: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 38x12 cm 2019

Fotoğraf 78: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Deri sertliğindeki dekoratif form üzerine bantlar yapıştırılmıştır. Dekorlaması, deri sertliğindeki dekoratif formun orta kısmına beyaz astar uygulandıktan sonra çömlekçi çarkı döner haldeyken puar içerisindeki mavi astar akıtılarak desen oluşturulmuştur. Dekoratif formun orta kısmı şeffaf sır ile sırlanmıştır. Geri kalan kısımları terracotta bırakılmıştır.



Fotoğraf 79: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 26x20 cm 2019

Fotoğraf 79: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Deri sertliğindeki dekoratif form üzerine bantlar yapıştırılmıştır. Dekorlaması, deri sertliğindeki dekoratif formun orta kısmına beyaz astar uygulandıktan sonra çömlekçi çarkı döner haldeyken puar içerisindeki mavi astar akıtılarak desen oluşturulmuştur. Dekoratif formun boğaz kısmı terracotta bırakılıp geri kalan kısmı şeffaf sır ile sırlanmıştır.



Fotoğraf 80: Selvi ağacı dekorlu dekoratif seramik 26x21 cm 2019

Fotoğraf 80: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Dekorlaması, deri sertliğindeki dekoratif formun orta kısmına beyaz astar uygulandıktan sonra sirke karışımı siyah boya formun üzerine fırça ile akıtılarak desen oluşturulmuştur. Dekoratif formun orta kısmı şeffaf sır ile sırlanmıştır. Geri kalan kısımları terracotta bırakılmıştır.



Fotoğraf 81: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 37x16 cm 2019

Fotoğraf 81: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Dekorlaması, deri sertliğindeki dekoratif formun orta kısmına beyaz astar uygulandıktan sonra çömlekçi çarkı döner haldeyken puarlar içerisindeki renkli astarlar akıtılarak desen oluşturulmuştur. Dekoratif formun orta kısmı şeffaf sır ile sırlanmıştır. Geri kalan kısımları terracotta bırakılmıştır.



Fotoğraf 82: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 31x15 cm 2019

Fotoğraf 82: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Dekorlaması, deri sertliğindeki dekoratif formun üst bombe kısmına beyaz astar uygulandıktan sonra çömlekçi çarkı döner haldeyken puarlar içerisindeki renkli astarlar akıtılarak desen oluşturulmuştur. Dekoratif formun üst bombe kısmı şeffaf sır ile sırlanmıştır. Geri kalan kısımları terracotta bırakılmıştır.



Fotoğraf 83: Selvi ağacı dekorlu dekoratif seramik 22x19 cm 2019

Fotoğraf 83: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Dekorlaması, deri sertliğindeki dekoratif formun üst kısmına beyaz astar uygulandıktan sonra sirke karışımlı mavi boya formun üzerine fırça ile akıtılarak desen oluşturulmuştur. Dekoratif formun üst kısmı şeffaf sır ile sırlanmıştır. Geri kalan kısımları terracotta bırakılmıştır.



Fotoğraf 84: Selvi ağacı dekorlu dekoratif seramik 22x20 cm 2019

Fotoğraf 84: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Dekorlaması, deri sertliğindeki dekoratif formun orta kısmına beyaz astar uygulandıktan sonra sirke karışımlı mavi boya formun üzerine fırça ile akıtılarak desen oluşturulmuştur. Dekoratif formun boyun kısmı terracotta bırakılıp diğer kısımları şeffaf sır ile sırlanmıştır.



Fotoğraf 85: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 26x17 cm 2019

Fotoğraf 85: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Dekorlaması, deri sertliğindeki dekoratif formun boyun kısmı hariç geri kalan kısmına beyaz astar uygulandıktan sonra çömlekçi çarkı döner haldeyken puarlar içerisindeki renkli astarlar akıtılarak desen oluşturulmuştur. Dekoratif formun boyun kısmı terracotta bırakılıp geri kalan kısmı şeffaf sır ile sırlanmıştır.



Fotoğraf 86: Akıtma dekorlu dekoratif seramik 34x12 cm 2019

Fotoğraf 86: Kınık çömlekçi çamuru ile çömlekçi çarkında şekillendirilmiştir. Deri sertliğindeki dekoratif form üzerine bantlar yapıştırılmıştır. Dekorlaması, deri sertliğindeki dekoratif forma beyaz astar uygulandıktan sonra çömlekçi çarkı döner haldeyken puar içerisindeki renkli astarlar akıtılarak desen oluşturulmuştur. Dekoratif formun üst kısmı terracotta bırakılıp geri kalan kısmı şeffaf sır ile sırlanmıştır.

SONUÇ

Anadolu'nun çömlekçilik merkezlerinden biri olan Kınık Köyünde (Bilecik-Pazaryeri) çömlekçilik, yaklaşık 140 yıl önce başlamıştır. Kınık köyünde, 1998-2002 yılına kadar çömlekçi atölyelerinin sayısı 80'ne ulaşmıştır. Çömlekçi atölyeleri, ekonomik krizin etkileri ve zamanla çömlekçi ustalarının azalması ile günümüzde bu atölyelerin sayısı 15'e düşmüştür. Kınık çömlekçiliği, kendine özgü geleneksel form ve desen özellikleriyle günümüzde hem geçmişin izlerini barındırarak hem de çağın gereklerine ayak uydurarak kültürel misyonunu devam ettirmektedir.

Geleneksel Kınık çömlekçiliğinde geçmişten günümüze yaşanan değişimlere bakıldığında Kınık köyü çömlekçi atölyelerinde maddi sıkıntılar nedeni ile ürünleri daha seri ve kaliteli üretmede maliyet gerektirdiği için çömlekçi ustalarının teknolojik gelişmelere dirençli oldukları saptanmıştır. Kınık köyü çömlekçi atölyeleri, teknolojik alanlardaki bir takım değişimlere ve teknolojik gelişmelere kısmen ayak uydurmaya çalışsa da geleneksel çömlekçi çarkı ile üretim yapan atölyeler, bu yörede bitme noktasına gelmiş ve bir meslek grubu olmaktan çıkmaya başlamıştır.

Geçmişte Kınık köyü çömlekçiliği denilince akla ilk gelen akıtma dekorlu seramikleridir. El emeği ile renk renk dekorlanan seramikler günümüzde yalnızca bir atölye tarafından yapılmaktadır. Günümüzde Kınık köyü geleneksel çömlekçi çarkı ile üretimler ele alındığında geçmişte üretilen formlar ve talep üzerine özel üretimler yapılmaktadır. Yapılan araştırmalar doğrultusunda Kınık köyünde üretilen seramikler fonksiyonel amaçla üretilseler de görsellik açısından estetik kaygıyı taşımaktadır.

Sonuç olarak Kınık köyünde üretilen seramikler form ve dekor özellikleri ayrıntılı olarak incelenmiştir. Kınık köyü çömlekçiliğinin gelişimine yönelik çalışmalara katkıda bulunmak amacı ile günümüz form anlayışında tasarlanmış ve görsellik açısından dekoratif seramikler üretilmiştir.

KAYNAKÇA

Makaleler:

- SEVİM, S. Sibel; **Toprak Sanatımızın Bir Dekorlama Yöntemi Daha Yok Oluyor**, Kınık Çömlekçiliği, Makale, A.D. Art Dekor, 1999, Cilt:1, Sayı: 70, Sayfa:64-69

Kitaplar:

- GÜNER, Güngör; **Anadolu’da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik**, İstanbul, 1988
- **Kuruluş ve Kurtuluşun Şehri BİLECİK**, Bilecik Valiliği, 2013
- ÇOBANLI, Zehra; **Seramik Astarları**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1996
- **Taşı Mermer, Toprağı Keramik, Yaprığı İpek, Şeyh Edabalı Diyarı... BİLECİK**, Akfi Ajans Reklamcılık, İzmir, 2006
- **A’dan Z’ye BİLECİK Rehberi**, Doğan Burda Rizolli Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş. İstanbul
- **Bilecik**, KORZA Yayıncılık Basım San. Ltd. Şti. Ankara, 2012
- SEVİM, S. Sibel; **Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri**, Yorum Sanat, 2007
- COOPER, Emmanuel; **Seramik ve Çömlekçilik**, Remzi Kitapevi Yayınları, İstanbul, 1978

- İŞCAN, Nejat; **Kınık'ta Çömlekçilik**, İşcan Yayınları-22, Eskişehir, 1998
- **Türk Sanatları “SERAMİK”**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kültür A.Ş. Türk Kültürüne Hizmet Vakfı
- ARCASOY, Ateş; **Seramik Teknolojisi**, Marmara Üniversitesi Yayın No: 457, Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Anasanat Dalı Yayınları No:2

Tezler:

- ÜNAL, Serap; **Avanos ve Kınık Çömlekçiliğinden Kişisel Yorumlara**, İstanbul, 1989
- BAYAZİT, Murat; **Kınık (Pazaryeri- BİLECİK) Çömleklerinin Termal Şok Dirençlerinin Sedimenter Sepiyolit Katkısı ile iyileştirilmesi**, Ağustos, 2004
- SEVİM, Cemalettin; **İlkel Fırınlr**, Eskişehir, 1991
- KUBAT, Şenol; **İlkel Kınık Fırınlrını Uygulaması ve Çağdaş Formların Pişirilmesi**, Eskişehir, 1993
- KUBAT, Leyla; **Seramik Yüzeyler Üzerinde Akıtma Dekorunun Araştırılması ve Uygulanması**, Eskişehir, 2002

İnternet:

- <http://www.kinikkoyu.info>

Kaynak Kişiler:

- Şakir TÜRK'ÜN Torunu Halil TÜRK, Bilecik, Pazaryeri, Kınık Köyü, 2018

- Salim YAŞAR, Sahi Çömlekçilik, Çömlekçi Ustası, Bilecik, Pazaryeri, Kınık Köyü, 2018
- Osman MENTEŞ, Tarz Seramik, Çömlekçi Ustası, Bilecik, Pazaryeri, Kınık Köyü, 2018
- Emin ASLAN, Çömlekçi Ustası, Bilecik, Pazaryeri, Kınık Köyü, 2018
- Sabahattin KUBAT, Sep-Ser Sedef Seramik, Bilecik, Pazaryeri, Kınık Köyü, 2018
- Dr. Öğr. Üyesi Leyla KUBAT, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Seramik Anasanat Dalı, Seramik Öğretmeni, 2018

USTALARIN ÖZGEÇMİŞİ

Şakir TÜRK'ÜN Torunu Halil TÜRK

Mehmet TÜRK'ÜN oğlu Halil TÜRK 1934 yılında doğmuştur. Kınık köyünde babasının işlettiği çömlekçi atölyesinde 1961 yılında çalışmaya başlamıştır. Atölyenin pazarlama kısmında yer almıştır. Türkiye'nin bir ucundan diğer ucuna atölyede üretilen ürünleri satmıştır. Yapılan görüşmede ilkbahar aylarında saksı, yaz aylarında testi ve sonbahar ayında yağ küplerinin daha çok satıldığını ifade etti. Özellikle ramazan aylarında Karadeniz bölgesinde güveçler satılmıştır. Halil TÜRK yıllarca bu mesleği yaptıktan sonra 1995 yılında bu meslekten geçinimini sağlayamayınca başka iş alanlarına yönelmiştir. 84 yaşında olan Halil TÜRK, eşi ile birlikte halen daha Kınık köyünde yaşamaktadır.

Salim YAŞAR

1942 yılında Kınık Köyü'nde doğan Salim YAŞAR, İlk Okulu köyünde bitirdikten sonra 13 yaşında, babası Kadir Ustanın yanında çömlekçiliğe başladı. 1961 yılında askerliğini tamamlayan Salim Usta, köyüne dönüp çömlekçiliğe devam etti. 1969 yılında Almanya'ya giden Salim Yaşar, Berlin'de Statlishe Porselen Fabrikasında, porselen pişiricisi olarak 14 yıl çalıştı. 1984 yılında kesin dönüş yaparak baba mesleği olan çömlekçiliğe tekrar başladı. 1992 yılına kadar çömlekçiliğe devam eden Salim Usta, bir Alman İşadamı ile Vietnam'a usta olarak gitti. 5 yıl boyunca bu ülkede kalan Salim Usta, Vietnamlılara çömlekçiliği öğretti ve yüzlerce öğrenci yetiştirdi. 1997 yılında Vietnam'dan dönüş yaparak işini başına geçen Salim Usta, Vietnam'da öğrendiği ürünleri Türkiye'de üretmeye başladı. 2000 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın açmış olduğu İller bazında Ankara'da İçişleri Bakanlığı avlusunda yapılan El Sanatları Fuarına katıldı. 2001 Yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen EMİTT Fuarına katıldı. 2001 Ülkeler ve İller Fuarı'na katılan Salim Usta, buradaki performansıyla Bilecik Standını en çok ilgi

çeken stant haline getirdi ve ödül kazandı. 2002 yılında Antalya’da düzenlenen Hediyeelik Eşya Fuarına katıldı. 2004 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın düzenlediği İzmir Uluslararası Fuarına katıldı. 2005 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın Antalya Büyükşehir Belediyesi ile ortaklaşa düzenlediği Altın Eller fuarına katıldı. Orada Altın Eller Derneği’ni kuran Salim Yaşar, derneğin kurucu üyeleri arasında yer aldı. 2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı ile İstanbul Beyoğlu Belediyesi’nin düzenlediği Altın Eller fuarına da katılan Salim Usta, fuardaki firmalar arası yarışmada Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından verilen Sanatkâr Belgesi’nin almaya hak kazandı. Bilecik Valiliği’ne gönderilen belge Valilik tarafından Salim Usta’ya verildi. Böylece, Salim Yaşar Bilecik’in ilk ve tek Kültür ve Turizm Bakanlığı belgeli ustası olmuştur.

2007 yılında Bilecik Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından düzenlenen Kınık Çömlekçilik Geliştirme Kursunda öğretici olan Salim Usta, kursa katılan İranlı kursiyerlere de çömlekçiliği öğretmiştir. 2009 yılında Kınık köyü muhtarı seçildi 2014 yılına kadar muhtarlık yaptı. Kurmuş olduğum şeyh Edabalı dernek başkanlığına halen devam etmektedir. 2014’ten günümüze kadar mesleği olan çömlekçiliğe devam ediyor. Erişebildiği fuarlara ve etkinliklere katılmaya devam ediyor.

Osman MENTEŞ

1970 yılında çömlekçiliğe başlayan Osman MENTEŞ, 12 yaşında Halil Ceyhan ustanın yanında çömlekçiliğe başlamıştır. 1979’da askere gitmeden önce atölye açmayı denemiştir ama başarılı olamamıştır. Askerden geldikten sonra çömlekçiliğe devam eden Osman MENTEŞ, 1980 yılında kendi atölyesini açmıştır. 37 yıldır atölyesini işletmektedir. Emekli olunca serbest çalışmaya başlamıştır. Günümüzde Kınık’ın geleneksel akıtma dekorlu seramiklerini yapan yalnızca Osman Usta kalmıştır. Uyguladığı akıtma dekorlarında geleneksel desen yapısını korumaktadır. Çömlekçi ustası geleneksel akıtma dekorunun yok olmaya yüz tuttuğunu ve bu dekorun yok olmaması için genç nesillere aktararak devam etmesi gerektiğini belirtmiştir.

Osman MENTEŞ, günümüzde ürettiği ürünleri toptan satış yapmaktadır. Kınık köyüne, atölyesine gelen ziyaretçilere satış yapmaktadır. Fuarlara ve

sempozyumlara katılmıştır. Fuarlarda yapmış olduğu ürünlerin de satışını yapmıştır. Yapılan görüşmelerde, eskiden 70 tane atölyenin olduğunu söyleyen MENTEŞ, “Bu işleri deri süslemeden sonra yağlı boya, yağlı boyadan sonra da tekrar sektörde canlanma oldu. 1980’li yıllarda Kınık Köyü’nde 70 tane atölye vardı. Şu an 15 tane atölye kaldı. Bizim kendi çabalarımızla ayakta kalıyoruz” şeklinde ifade etti.



ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad: Saadet MEKE

Doğum yeri ve Yılı: Eskişehir, 1991.

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim:

Lisans: 2014, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları, Çini Anasanat Dalı

Lise: 2008, Anadolu Seramik ve Kız Meslek Lisesi, Grafik Tasarım

İş Tecrübesi:

2015-2018, İzmir Buca Halk Eğitim Merkezi, Usta Öğretici

Katıldığı Yarışmalar:

1. Evliya Çelebi Çini Yarışması 2014 Üç Boyutlu Tasarım (3.lük ödülü)
- Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Torna Yarışması 2014 (2.lik ödülü)
- Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Torna Yarışması 2015 (1.lik ödülü)
- Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Torna Yarışması 2016 (2.lik ödülü)